

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

На правах рукопису

ЧЕБЕЛЮК ІРИНА ІВАНІВНА

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЛУЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ**

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Державна служба»
Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ПАНИШКО ГАЛИНА ТАРАСІВНА

кандидат історичних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри політології та публічного управління

від _____ 2024 р.

Завідувач кафедри

_____ д. політ. н., проф. В. В. Бусленко

Луцьк–2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	
1.1. Теоретико-метологічні засади дослідження громади.....	11
1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	22
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	
2.1. Політико-правові документи, що регулюють процес децентралізації.....	26
2.2. Статут Луцької міської територіальної громади – основний локальний нормативно-правовий акт з питань регіональної політики.....	31
РОЗДІЛ 3. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ ТА УТВОРЕННЯ ЛУЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	
3.1. Еволюційний розвиток Луцької міської територіальної громади: «п'ять» стратегічних цілей та завдань до 2030 року. Рейтинги Луцька та громади у загальнодержавному вимірі.....	42
3.2. Старостинські округи Луцької міської територіальної громади – новітні адміністративно-територіальні одиниці.....	50
РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З ГРОМАДСЬКИМ СЕКТОРОМ, ПОЛІТИЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ	
4.1. Співпраця Луцької міської територіальної громади з Асоціацією ОМС Волинської області «Волинська економічна ліга» (ВЕЛ).....	58
4.2. Роль міста Луцька як центру територіальної громади у регіональній співпраці.....	67
РОЗДІЛ 5. МІЖНАРОДНЕ ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО, ПРОЕКТНА СОЦІАЛЬНА, ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ГУМАНІТАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
5.1. Двостороннє співробітництво Луцької міської територіальної громади з урядами європейських країн.....	70

5.2. Благодійні проекти МБФ «Скандинавська дитяча місія» та ВОБФ «Дитяча місія. Україна» та їх діяльність на території Луцької міської територіальної громади.....	76
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Демократична форма політичного устрою сучасної держави неможлива без розвиненого місцевого самоврядування, яке спроможне вирішувати всі питання локального значення та надавати якісні послуги громадянам. Саме в муніципалітетах найбільшою мірою реалізується участь громадян в публічному управлінні. До останнього часу місцеве самоврядування у державі Україна відігравало роль декларативного інституту, а всі повноваження, розпорядження та ресурси зосереджувалися в органах виконавчої влади. Тривала відсутність політичної волі до проведення повноцінної децентралізації публічної влади стала однією з причин посилення сепаратистських рухів, низького рівня інвестиційної привабливості регіонів і територій, відсутності організаційно-правових механізмів формування дієздатних ТГ, які б забезпечили сталий розвиток територій. Одним з викликів, що вимагали проведення кардинальних реформ була депопуляція і деградація сільських територій та неможливість надання якісних і доступних послуг органами місцевого самоврядування через слабку фінансову та інфраструктурну спроможність. Усі ці та інші причини спонукали до приведення системи місцевої та регіональної влади до демократичних стандартів належного врядування.

До проблеми реформування було залучене експертне, наукове середовище, представники місцевого самоврядування, всеукраїнські та регіональні асоціації, Офіс реформ у кожній області. До прикладу, у Волинській області Офіс реформ – недержавна структура, створена за сприяння Агенства США з міжнародного розвитку (USALD), Адміністрації міст України (АМУ) та Мінрегіону для проведення роз'яснювальної роботи з питань реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади (ТОВ), моніторингу впровадження реформ. Реформа територіальної організації влади і місцевого самоврядування до 2014 року так і не відбулася, оскільки Україна залишалася централізованою державою, аналогів якій не було в ЄС. Натомість, Республіка Польща процес децентралізаційних змін розпочала відразу після проголошення

незалежності і через 10 років досягла реальних результатів. В Україні на практиці реалізація реформи децентралізації зіткнулася з низкою викликів, зокрема спротиву окремих політичних сил та бюрократії, недостатньою підготовленістю місцевих органів влади до виконання нових повноважень, відсутністю політичної волі та консенсусу серед політичної еліти щодо основних параметрів адміністративно-територіального реформування. Важливою структурою, на яку було покладено масив завдань до виконання, був Офіс реформ. Актуалізує проблему дослідження те, що Луцька міська територіальна громада, яка є частиною загальнонаціональної ініціативи її створення, продемонструвала свої унікальні особливості та результати у процесі децентралізації Волинського регіону.

У перебігу еволюційності становлення місцевого самоврядування, яке відіграло значну роль у суспільно-політичному житті України, вчені пропонували різні концепції. Оскільки, однозначно не можна визначити роль та значення лише однієї концепції, то традиційно прийнятною для українських земель була «громадівська» або «державницька» концепція. Розвиток територіальної громади як складної соціальної системи у період децентралізаційного марафону представляє собою процес її переходу у новий стан, який характеризується зміною структури потреб та інтересів її мешканців. Створення Луцької міської територіальної громади є закономірним та об'єктивним явищем, яке започатковане перебігом суспільно-політичних подій з 2014 по 2020 рік, тобто кардинальними змінами у системі місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

В рамках міжнародної співпраці та надання гуманітарної допомоги наприкінці 2024 року до Луцька завітав Президент «Скандинавської Дитячої Місії» Бо Валленберг (офіс Місії знаходиться у м. Мальме Швеція). Він відвідав Україну та привіз 102-ий з моменту початку війни повний трейлер допомоги постраждалим. Допомога організована також ГО «Відкрите серце» зі Швеції. Це був останній трейлер у 2024 році, який був відправлений до України. Президент був свідком влучання російськими ракетами у цілі міста Луцька, бачив, як над містом збивали іранські безпілотники і сказав: «Особисто

мені ніколи не загрожувала небезпека, але мені постійно нагадували про неї, коли пролунала повтряна тривога».

Місто Луцьк має встановлені міжнародні партнерства з 20 містами у 10 країнах світу, із якими підписано документи щодо двостороннього співробітництва:

- Польща (міста Люблін, Ольштин, Замость, Торунь, Жешув, Білосток, Хелм);
- Німеччина (край Ліппе, місто Швайнфурт, місто Вюрцбург);
- Литва (Тракайський Район, місто Каунас, Тауразький Район);
- Чехія (місто Кйов);
- Туреччина (місто Бандирма);
- Греція (місто Патра);
- Словаччина (місто Світ);
- Грузія (місто Горі);
- Румунія (місто Алба-Юлія);
- Китай (місто Сянтань).

У березні 2024 року у м. Брюсселі (Королівство Бельгія) відбулося відкриття Офісу Луцька при Європейському комітеті регіонів у Брюсселі.

Прийняття нового Статуту Луцької міської територіальної громади у 2023 році (рішення Луцької міської ради від 20.12.2023 № 54/97) було обумовлено збільшенням території громади внаслідок реформи децентралізації та об'єднання з іншими територіальними громадами, щоб враховувати потреби розширеної громади. Луцька міська громада була вперше утворена 25 жовтня 2019 року шляхом приєднання Прилуцької сільської ради Ківерцівського району до Луцької міської ради. У сучасному вигляді громада сформована відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 708-р шляхом входження територій Луцької, Боголюбської, Жидичинської, Заборольської, Іванчицівської, Княгининівської, Одерадівської, Озерівської, Прилуцької, Рокинівської, Шепельської громад до складу території

Луцької міської територіальної громади. До складу громади входять 1 місто (Луцьк), 1 селище (Рокині) і 34 села.

Мета та завдання дослідження. Метою даного магістерського дослідження є розкриття поняття громада та міська територіальна громада як різновид; поняття новітніх тенденцій функціонування органів місцевого самоврядування у процесі децентралізаційних змін; аналіз досвіду та традицій реформування місцевого самоврядування і пов'язану з нею децентралізацію влади, оскільки цей досвід формувався у витоках магдебурзького права, громадівського руху тощо; застосування на практиці двох фундаментальних принципів – субсидіарності і децентралізації, згідно з якими людина отримує всі необхідні послуги за місцем проживання; аналіз сучасного законодавства України щодо новітнього інституту «громада», «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», прийнятої розпорядженням Кабінету Міністрів України 1 квітня 2014 року, Урядової методики формування спроможних територіальних громад від 8 квітня 2015 р.; аналіз процесу бюджетної децентралізації, що сприяє розвитку громади, роблячи її економічно спроможною та стимулюючи до об'єднання.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку завдань:

- проаналізувати теоретико-методологічну базу дослідження органів місцевого самоврядування як базового інституту народовладдя та утворення громад як новітніх адміністративно-територіальних одиниць;
- визначити поняття громад та їх різновиди, основні категорії, що залучені до накового обігу за проблематикою;
- розглянути та залучити нормативно-правову базу, яка відображає масштабність та складність реформаційного процесу місцевого самоврядування та територіальної організації влади;
- відслідкувати етапи формування Луцької міської територіальної громади;
- дослідити особливості формування територіальних громад навколо Луцька як міста обласного підпорядкування;
- показати співпрацю та взаємодію Луцької міської територіальної громади з іншими громадами та експертно-аналітичними центрами Волині;

- порівняти кількісні показники інвестиційних надходжень до Луцької територіальної громади з Німеччини, країн Скандинавського півострова, Польщі, країн Балтії;
- з'ясувати роль та значення утворення старостинських округів, посади старости, кадрового потенціалу для забезпечення їх діяльності;
- спрогнозувати процес розвитку Луцької міської територіальної громади згідно проєкту «Стратегія розвитку Луцької міської територіальної громади до 2030 року»;
- проаналізувати прийнятий у 2023 році сесією Луцької міської ради Статут Луцької міської територіальної громади для визначення її статусу, повноважень, форм і методів роботи, а також перспектив розвитку місцевого самоврядування в місті.

Об'єктом дослідження є: процес реформування територіальної організації влади та утворення нових адміністративно-територіальних одиниць.

Предметом дослідження є: роль та значення Луцької міської територіальної громади в процесі децентралізації України.

Методологічна база дослідження. Виконання окреслених завдань потребують комплексного використання сукупності принципів, підходів та методів пізнання, що визначені специфікою предмета дослідження – ролі та значення Луцької міської територіальної громади в процесі децентралізації України. Методологічну основу роботи складають загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як аналіз, синтез, індукція та дедукція, сходження від абстрактного до конкретного. Виокремлення відповідних категорій та понять, залучення їх до наукового обігу зумовлюють формування системи теоретичних висновків. Вони мають бути методологічним базисом дослідження означеної наукової проблеми.

В аналізі правової теорії, удосконаленні сфери місцевого самоврядування і децентралізаційних змін, що формують новітню систему суб'єктів управління в громадах, застосовано системний метод. Відповідна методологія дослідження дозволяє використовувати підхід історичного інституціоналізму і розглядає децентралізацію як довготривалий процес, який має свою траєкторію

розгортання та наслідки, що визначаються черговістю етапів впровадження адміністративної, політичної та фінансової децентралізації. Застосування структурно-функціонального методу дає змогу дослідити ефективність адміністративної децентралізації як уповноваження органів місцевого самоврядування надавати публічні послуги; фінансову децентралізацію – як збільшення доходів або фінансової автономії органів місцевого самоврядування, встановлення нових місцевих податків; політичну децентралізацію – як внесення змін до Конституції України та реформування виборчого законодавства з метою розширення можливостей для представницької демократії щодо способу формування виконавчих структур органів місцевого самоврядування.

Порівняльний аналіз дає змогу відслідкувати генезу політико-правових ідей про громаду як суб'єкта вираження політики, оптимізацію територіальної системи влади за час її реформування. Цей метод можна використати для порівняння інвестиційних надходжень до Луцької міської територіальної громади з Скандинавських країн, Німеччини, Польщі, Литви та інших.

Статистичний метод дозволяє формувати дані про кількісні показники інвестицій до Луцької міської територіальної громади від іноземних партнерів. Для з'ясування специфіки формування Луцької міської територіальної громади використовувався метод контент-аналізу, тобто опрацювання матеріалів, поданих у засобах масової інформації.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена постановкою проблеми та метою дослідження: уперше до наукового обігу введено аналіз Статуту Луцької міської територіальної громади 2023 року, де прописано ряд новел, що пов'язані з процесом децентралізації. Однією з новел, зокрема, є закріплення права органів місцевого самоврядування на відстоювання інтересів жителів територіальної громади, які опинилися за межами громади, в законний спосіб, маючи на те законні юридичні підстави, умови та засоби.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів дослідження визначається новизною, актуальністю і полягає у можливості їх застосування у науково-дослідних, навчальних та прикладних цілях. Зокрема,

отримані результати можуть бути корисними під час підготовки наукової статті, тез доповіді на науково-практичній конференції, при написанні курсових, бакалаврських робіт та проведенні наукових досліджень з даної проблематики.

Апробація результатів. За проблемою наукового дослідження підготовлено та опубліковано наукову статтю у журналі категорії В на тему: «Старостинський округ Луцької міської територіальної громади». Галина Панишко, Ірина Чебелюк. ACTA SECURITATAE VOLYNIENSES № 4. Видавничий дім «Гельветика», 2024.

Структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, п'яти розділів, підрозділів, висновків, списку використаних джерел (66), додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 99 сторінок, з них основного тексту 91 сторінка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

1.1. Теоретико-метологічні засади дослідження громади

Локальна демократія як простір, де відбувається фактична життєдіяльність людини та проявляються її життєві потреби, є одним з найважливіших правових вимірів сучасного соціального розвитку держави. Через інститути локальної демократії територіальні громади можуть самостійно вирішувати питання місцевого значення, безпосередньо брати участь у місцевому управлінні, формувати органи місцевого самоврядування. На даний час на рівні адміністративного району можуть формуватися певні моделі самоврядної політики органів місцевого самоврядування, що є проявом актуалізації формування національної моделі організації діяльності самоврядних структур. Місцеве самоврядування як інститут публічної влади в Україні, є не лише окремою підсистемою публічного управління й адміністрування та інституцією громадянського суспільства, а ще й політико-правовим механізмом реалізації публічних завдань.

В Україні територіальні громади являють собою первинний головний суб'єкт місцевого самоврядування. Розвиток кожної окремої територіальної громади, з одного боку, впливає на розвиток конкретних органів місцевої влади, а з іншого боку, - на розвиток місцевого самоврядування всієї країни. Тобто, від якості та ефективної діяльності територіальних громад залежить дієвість як усього механізму державного управління в цілому, так і місцевого, зокрема.

Якщо співставити два поняття «управління» та «врядування», то, на наш погляд, концепція управління у відношенні до врядування є більш радикальною, оскільки передбачає односторонній вплив держави на життєдіяльність суспільства. У свою чергу, врядування направлене на взаємодію органів публічної влади з громадськістю в процесі підготовки,

прийняття та реалізації управлінських рішень. Сьогодні існує декілька концептуальних підходів до проблеми врядування і тому науковці виокремлюють наступні концепції: нове державне управління (новий публічний менеджмент); належне або добре та ефективне врядування; концепція політичних мереж; співвідношення демократичного врядування і публічного управління, а також співвідношення із публічним адмініструванням; ефективне державне управління. В теорії і практиці адміністрування та управління, територіальний розвиток логічно визначено В. В. Мамоною як синтезоване поняття структурними компонентами якого є політичний, економічний, соціальний, екологічний розвиток у певному просторі. Модель розвитку території дослідниця визначає як просторову модель політикосталого розвитку, а реалізація державної політики як така спрямовується на розвиток територій. Той чи інший адміністративний район розглядається як єдність соціального, економічного, культурного, природнокліматичного та політичного простору. Отже, система публічної влади має єдину структуру, що включає в себе географічну, економічну, політикоадміністративну, етнічну, соціокультурну, правову, політичні підструктури і відповідні цим підструктурам соціальні інститути управління [1].

Децентралізація є ключовою реформою, яка передбачає передачу повноважень і ресурсів від центральних органів влади до місцевих органів самоврядування. Вона має на меті забезпечити громади ширшими можливостями для самостійного управління своїм розвитком, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності розв'язання локальних проблем.

Одним з центральних принципів децентралізації є фінансова незалежність громад, яка дозволяє акумулювати кошти на місцях і розподіляти відповідно до місцевих потреб. У свою чергу, збільшення фінансової спроможності громади створює можливості та умови для реалізації важливих інфраструктурних проєктів, покращенню якості освітніх, медичних та інших соціальних послуг, що дає можливість розвиватися бізнесу, створювати нові робочі місця та залучати інвестиції.

У контексті формування Луцької міської територіальної громади децентралізація дозволила інтегрувати прилеглі населені пункти в єдину адміністративну одиницю, оптимізувавши використання ресурсів та управління. Означений нами підхід демонструє значний потенціал для розвитку територій через врахування місцевих особливостей, об'єднання зусиль громади та підвищення якості життя мешканців. Таким чином, децентралізація є не лише адміністративною реформою, а й потужним інструментом громадянського суспільства, регіонального розвитку та побудови ефективного місцевого самоврядування, оскільки Луцьк як адміністративний центр Волинської області, мав тривалі традиції економічного та культурного впливу на прилеглі території, що створювало передумови для об'єднання. Основою для формування громади стало прийняття Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» у 2015 році, який визначив правові механізми створення нових адміністративно-територіальних одиниць [2].

Відомий німецький соціолог М. Вебер на початку ХХ ст. запропонував «бюрократичну модель для розвинутих суспільств, що передбачала чітку регламентацію повноважень і відповідальності за прийняття рішень, ієрархічну розстановку посад, письмову фіксацію дій, професійний адміністративний персонал, зарахований на службу довічно, кар'єрне просування за результатами лояльності тощо. Така бюрократична модель передбачає: стабільність та надійність функціонування; нормальне управління згідно із заздалегідь визначеними нормами та правилами; розділення загальної управлінської діяльності на окремі прості завдання та обов'язки; відповідність кваліфікації працівника займаній посаді; виховання "корпоративного духу"; мінімізацію впливу особистісних емоцій та приватних міркувань, чим захищає підлеглого від свавілля керівника; особисту відповідальність кожного. Особливостями такої моделі є те, що управління організоване ієрархічно та здійснюється суцільно через бюрократичний апарат; управління та політика чітко відмежовані». Ці особливості мають певний вплив і на інші сучасні моделі державного управління. Бюрократична модель державного управління вважається традиційною і була домінуючою у більшості демократичних країн

світу починаючи з 30-х і до 70-х років ХХ століття, а в деяких країнах залишається актуальною і до сьогодні. У теперішній час концепцію Вебера слід розглядати як базову модель системи публічної адміністрації в сучасних державах [3].

Вільсон В. у праці "Вивчення публічного адміністрування" визначив «управління, як розвинену окрему діяльність з чітким розмежуванням політичних і управлінських функцій, пріоритетами, що ґрунтувались на економічності, ефективності та раціональності». Вільсон підкреслював, що «наука адміністрування шукатиме способи поліпшення діяльності уряду, зробить його роботу менш трудомісткою, упорядкує організацію управління" [4, С. 138].

Як свідчить веб-портал Національної бібліотеки імені В. Вернадського науковий та експертний інтерес до проблематики децентралізації та розвитку територіальних громад України є надзвичайно високим. Станом на березню 2024 року бібліотека налічує близько 2000 таких публікацій. В основу нашого дослідження покладено низку наукових доробок переважно останніх років таких українських науковців як: В. Мамонова, Р. Кропивницький, А. Колодій, Р. Бігун, В. Литвин, І. Бегей, О. Сушинський, М. Баймуратов, В. Григор'єв, В. Коваленко, М. Пітник, А. Бортнікова, О. Олійник, О. Петренко, В. Малиновський, В. Бортніков, С. Байрак, Г. Панишко, І. Чебелюк, М. Карпа, Р. Бедрій та ін.

А. Ф. Колодій у своїх наукових розвідках акцентує увагу на визначальній ролі громад у децентралізаційних процесах. Науковиця зазначає, що концепція «Good Governance» «витісняє популярну раніше концепцію «Нового публічного менеджменту» з її однобічною орієнтацією на ефективність; вона наповнює концепцію державного управління гуманітарною та соціальною складовою; формує новий підхід до розуміння належного врядування, яке має тепер відповідати не лише вимогам ефективності, але й бути відкритим, доступним, підзвітним і підконтрольним, а отже — чутливим до вимог громадян, їхніх потреб і запитів» [5].

I. Бегей визначає модель управління: «Під моделлю управління розуміють теоретично вибудовану цілісну сукупність уявлень про те, як виглядає система управління, яка її структура та функції, як вона взаємодіє з різними суб'єктами, як адаптується до змін. Модель управління включає в себе основні принципи управління, стратегічне бачення, цілі й завдання, цінності, організаційну структуру і порядок взаємодії її елементів та інше» [6].

Дослідники Бігун Р., Литвин В. у статті «Моделювання процесів розвитку територіальних громад» надають «наукове юридичне визначення терміну «територіальна громада»: У загальному вигляді під територіальною громадою у науковій юридичній літературі розуміють об'єднання жителів певної території із метою реалізації, задоволення спільних інтересів. Проте на законодавчому рівні «територіальна громада» - це сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, які мають єдиний адміністративний центр» [7].

О.І.Сушинський «до основних ознак територіальної громади відносить:

- сукупність людей, об'єднаних постійним проживанням у межах визначеної території чи адміністративно-територіальної одиниці;
- адміністративно-територіальну одиницю (село, селище, місто);
- наявність внутрішніх зв'язків членів територіальної громади;
- наявність колективної свідомості та спільних колективних інтересів;
- наявність органів, уповноважених вирішувати питання місцевого значення» [8, С. 48 – 49].

Аналізуючи українське законодавство про місцеве самоврядування, М.О. Баймуратов, виділяє наступні «характерні ознаки територіальних громад:

- територіальну – спільне проживання осіб (жителів), котрі входять у громаду на певній території;
- інтегративну – територіальна громада виникає на основі об'єднання всіх жителів, що проживають на певній території незалежно від того, чи є вони громадянами даної держави, тобто членами територіальної громади можуть бути громадяни даної держави, а також іноземні громадяни,

особи без громадянства, котрі постійно проживають на певній території; можливо включення в територіальну громаду біженців і переміщених осіб;

- інтелектуальну – в основі конституювання територіальної громади лежать спільні інтереси жителів;
- майнову – територіальна громада є суб'єктом комунальної власності;
- фіскальну – члени територіальної громади є платниками місцевих податків і зборів» [9].

Діючим законодавством України не передбачено функціонування обласних і районних територіальних громад, оскільки критерієм об'єднання громадян у територіальну громаду є не просто адміністративно-територіальна одиниця, а населений пункт. Так, територіальна громада формується шляхом природного розселення громадян України та інших фізичних осіб в неселених пунктах. Членами територіальних громад особи стають не в результаті добровільного вступу, а за фактом проживання в певному населеному пункті.

«Належність громадянина до певної територіальної громади визначається його місцем проживання на її території згідно із Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Відповідно до ст. 3 місцем проживання визнається адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком понад шість місяців на рік» [10].

«Найважливішим джерелом права про місцеве самоврядування для країн Європи є Європейська хартія місцевого самоврядування, прийнята Радою Європи у 1985 році. Цей міжнародний документ запроваджує міжнародні стандарти для регулювання і гарантування прав органів місцевої влади та утверджує єдині принципи місцевого самоврядування. Зазначену Хартію Україна ратифікувала 15 липня 1997 року» [11].

Згідно з положеннями Конституції України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» «можна виділити наступні види територіальних громад:

- територіальну громаду села або добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл;

- територіальну громаду селища;
- територіальну громаду міста» [12].

На думку українського науковця В. А. Григор'єва «питаннями місцевого значення є питання життєзабезпечення населення конкретної території, вирішення яких відповідає управлінським та матеріально-фінансовим можливостям органів місцевого самоврядування» [13. С. 24].

Українські науковці В. В. Коваленко та М. В. Пітнік зараховують «до питань місцевого значення питання безпосереднього забезпечення життєдіяльності територіальної громади, віднесені до таких Конституцією та законами України» [14. С. 75].

Процеси децентралізації у сучасних реаліях досліджує Бортнікова А. В. Зокрема у монографії «Міське самоврядування на Волині: суспільно-політичні традиції і сучасний процес децентралізації» дослідниця зазначає, що «оцінюючи реальність демократичних змін у муніципальному управлінні, які, на думку автора підвищують його ефективність, існують такі поняття як «матриця», «еталон», «стандарт», які мають виступати зразком для інститутів міської влади й територіальних громади. Нормативна модель ефективного муніципального управління демократичної системи влади, є зразковою, тому її пропонують вітчизняні вчені. Існують складі зазначеної моделі, що включають:

- надання якісних послуг населенню;
- орієнтація міської політики на потреби населення;
- економічний розвиток міста;
- автономність і незалежність муніципальних влад від федерального уряду у питаннях економічного і соціального розвитку територій;
- зростання якості життя населення, розвиток соціальної сфери;
- активна участь депутатів у виробленні і реалізації міської політики;
- лідерство, що базується на чітко визначених завданнях і процедурах, формально визнаної владної позиції, що спирається на довіру і підтримку персоналу;
- спільна участь усіх зацікавлених сторін в управлінні;

- законність усіх дій;
- прозорість і публічність системи управління;
- цілісність інституційної структури управління та ін.» [15. С.282].

Науковиця з Волині запропонувала Бортнікова проаналізовані дані за 2017 рік «Українського незалежного центру політичних досліджень», «що вивчав стан місцевої демократії та інструменти забезпечення прозорості, відкритості й підзвітності органів місцевого самоврядування в 48 містах України. За результатами проведеного дослідження складено рейтинг «Індекс демократичності міст», який визначає якість правового регулювання механізмів демократії, підзвітності та прозорості міських рад, рівень політичної участі членів територіальної громади та ін. За його результатами Луцьк зайняв дев'яте місце і увійшов у ТОП-10 міст з найвищим рівнем індексу демократичності» [15].

Юридичні аспекти дослідження Луцької територіальної громади як органу місцевого самоврядування висвітлюються в працях Олійника О.О. Автор вказує на те, що «у теперішній час ієрархія управління всіх рівнів не є ефективною, оскільки не сформовані раціональні взаємовідносини із усіма учасниками бізнес-процесів, які базуються на взаємодії та довірі. Вони створюють безконфліктність та гармонію відносин між бізнесовими структурами та їх партнерами, працівниками, споживачами, органами державної влади та влади на місцях, громадою як суб'єктом локального значення у вирішенні всіх значущих проблем» [16, С.282].

О. В. Петренко аналізує зміни, що відбуваються у системі місцевого самоврядування та у взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. «На відміну від попереднього періоду реформування муніципальної влади сьогодні в Україні приділяється велика увага ефективності функціонування органів місцевого самоврядування, вносяться зміни систему місцевого самоврядування на її взаємодію з громадськістю. Зміни у системі місцевого самоврядування передбачають утворення органів виконавчої влади обласного та районного рівнів». Комплексному дослідженню підлягає проблематика загальних зборів громадян за місцем проживання [17].

Ці автори досліджують правові засади «діяльності органів місцевого самоврядування», їх компетенцію, повноваження, фінансово-економічне забезпечення, правові механізми реалізації місцевої самоврядної влади, адже відновлення місцевого самоврядування в Україні в кінці ХХ ст. дало нове життя самоврядним інституціям у Луцьку [17].

Валентин Малиновський, доктор політичних наук, професор, член регіональної робочої групи з підготовки проекту «Перспективного плану формування спроможних територіальних громад Волинської області» (2015 р.) у своїй праці досліджує проблеми територіальної організації влади, децентралізації, реформи місцевого самоврядування. У монографії «Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації» автор вперше у вітчизняній політичній науці здійснив спробу «комплексно дослідити теоретичні та практичні засади територіальної організації публічної влади в Україні, проаналізувавши сучасний адміністративно-територіальний устрій держави та її систему публічної адміністрації. Дослідник розкрив взаємообумовленість територіально-політичних процесів України протягом ХХ століття, порівняв адміністративно-територіальні моделі Україною з європейськими державами. Вчений дав обґрунтування цілісної концепції трансформації існуючого адміністративно-територіального устрою, а також публічної адміністрації регіонального та місцевого рівнів в оптимальну новітню модель територіальної організації влади» [18].

В. Малиновський є також автором монографії «Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області», де «становлення інституту місцевого самоврядування у Волинській області та його трансформація за двадцять років періоду незалежності України є предметом наукового доробку. Автор аналізує еволюцію системи місцевих органів виконавчої влади поряд з виборчою системою, виборчим процесом, партійною системою, а також адміністративно-територіальним устроєм. Запропонований комплексний підхід дає можливість всесторонньо слідкувати політичну історію Волині у сучасний період історії» [19].

У монографії «Реформа децентралізації у Волинській області» Валентин Малиновський аналізує 2019 рік як початок реформування субрегіонального рівня у Волинській області на прикладі міста Луцька та створення Луцької міської ОТГ. З приєднанням Прилуцької сільської ради Ківерцівського району до Луцька завершилося утворення Луцької міської ОТГ – першої громади на Волині із центром у місті обласного значення. Децентралізацію науковець аналізував як процес, що став альтернативою федералізації, яка настійливо нав'язувалася нашій державі в рамках так званих Мінських домовленостей. Ця реформа відбувалася протягом 2014 – 2020 рр. і створила умови для формування ефективної моделі публічної влади для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку відповідних громад і територій [20, С. 216].

Волинськими науковцями В. Бортніковим та С. Байраком зроблено комплексний політологічний аналіз місцевого самоврядування у Республіці Польща. Дослідники визначили місце та роль місцевого самоврядування в процесі демократичної трансформації Республіки Польща, вказали на передумови, фактори й особливості становлення його органів. «Процес становлення системи місцевого самоврядування Третьої Польської Республіки мав свої характерні особливості, що зумовлені перебігом демократичної трансформації держави, спрямовані на позитивні наслідки соціально-політичних й економічних змін. Науковці визначили основні чинники, які вплинули на особливості демократизації польського суспільства, на їх передумови, перебіг, наслідки, засади та специфіку реформи у системі місцевої влади» [21].

Дослідниця діяльності благодійних організацій, що діють на теренах Волині і здійснюють напрями соціальної діяльності у взаємодії з Луцькою міською територіальною громадою Галина Панишко вказує на те, «що ця співпраця сприяє розбудові демократичного суспільства в Україні. У своїй партнерській співпраці з Міжнародним благодійним фондом «Скандинавська дитяча місія», Волинський обласний благодійний фонд «Дитяча місія. Україна» разом з громадами запровадили та реалізували численну кількість різного роду соціальних проєктів» [22, С. 35 – 42].

Дослідниця Галина Панишко у статті «Старостинський округ Луцької міської територіальної громади» аналізує «новітню складову процесу децентралізації «старостинський округ» та їх кількість у складі Луцької міської територіальної громади. В результаті реформи місцевого самоврядування та децентралізації виник інститут старости» [23, С. 64-69].

М. І. Карпа дослідила найважливіший аспект роботи публічної влади, яким, на думку ученої, є ефективна взаємодія із суб'єктами господарювання. «Дане питання передбачає не тільки здійснення функції контролю, фіскальної та інших функцій, але й деякі форми приватної та публічної співпраці. Створення приватно-публічного механізму такої взаємодії та його розвиток має на меті збільшення інвестиційної привабливості національної економіки, а також зростання якості товарів, робіт та послуг, які відносяться саме до юрисдикції органів публічної влади та місцевих органів самоврядування. Питання спільної роботи регіональної влади з представниками приватних та бізнесових структур передбачає економічну та фінансову сфери, соціальну та культурну співпрацю» [24].

Науковець Бедрій Р.Б. «аналізує суть децентралізації та місцевого самоврядування, що відображається в Європейській хартії місцевого самоврядування й у правових позиціях Конституційного Суду України, розглядає положення проекту Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади), попередньо схваленого Верховною Радою України 31 серпня 2015 року, в контексті їх відповідності Європейській хартії місцевого самоврядування. Автор наголошує, що вказані конституційні зміни зумовлені необхідністю ліквідації владного дуалізму муніципальних і державних структур на регіональному (районному й обласному) рівні в Україні, який гальмує процес становлення дієздатних територіальних громад та розвиток місцевого самоврядування в нашій державі» [25].

1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Поняття та категорії є основою для наукового дослідження, тому що дозволяють точно і однозначно визначити ключові поняття, які використовуються для опису структури, функцій та повноважень діяльності Луцької міської територіальної громади у процесі децентралізації України. Категорії є фундаментальними класифікаційними одиницями, які допомагають структурувати та систематизувати знання у галузі системи місцевого самоврядування та розвитку територій.

Пропонуються основні категорії, що використовуються в рамках дослідження проблематики:

- Луцька міська територіальна громада – добровільне об'єднання декількох суміжних громад міст, селищ і сіл з єдиним адміністративним центром та створення на їх базі міських (коли їх адміністративним центром є місто). Луцька міська територіальна громада є міською територіальною громадою, оскільки її адміністративним центром визначено місто;
- Волинська економічна ліга (ВЕЛ) – структура, створена 1 лютого 2019 року з ініціативи 12 ОТГ Волині, які пропонували створення Асоціації ОМС Волинської області. Вона створена на основі аполітичного партнерства між ОТГ Волинської області з метою комплексного економічного розвитку. Регіональний ВЕЛ-проект сформований за такими блоками: інфраструктура, промисловість, агропотенціал, туризм, спорт, промоція та спроможність;
- децентралізація – 1) процес передачі частини функцій та повноважень вищими рівнями управління нижчим (від центральних органів виконавчої влади до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування); 2) у широкому розумінні: ні — ослаблення або скасування централізації [26];
- децентралізаційний марафон – всеукраїнська акція, ініційована Асоціацією міст України з метою активізації та стимулювання процесу об'єднання територіальних громад.

- органи місцевого самоврядування (ОМС) – це органи влади, які обираються мешканцями громади та здійснюють свої повноваження на її території;
- об'єднана територіальна громада (ОТГ) – це територіальна громада, яка об'єднує одну або кілька сусідніх громад з метою розвитку спільних проєктів та надання якісних послуг своїм мешканцям;
- староста – це посадова особа, яка обирається радою територіальної громади для представництва її інтересів в органах влади та місцевого самоврядування;
- послуги територіальної громади надаються мешканцям у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту, благоустрою та інших сферах;
- співпраця територіальних громад – це спільна діяльність з іншими громадами, органами влади, бізнесом та громадськими організаціями;
- субсидіарність – принцип, згідно з яким надання державних (адміністративних) послуг здійснюється на максимально наближеному до населення територіальному рівні, на якому є належні організаційні, матеріальні та фінансові ресурси, що забезпечують їх обсяг і якість відповідно до загальнодержавних стандартів. Реалізація принципу субсидіарності дає можливість максимально наблизити процес прийняття управлінських рішень до громадян [26];
- транспарентність (прозорість) – це обізнаність з діями влади. «Вірогідність, ясність і можливість легкої перевірки відомостей про щонебудь; відсутність таємності» [26];
- муніципальний менеджмент є сукупністю принципів і практик ефективного управління містами та громадами;
- урбаністика – це наука, що досліджує міста, їх планування та розвиток;
- інфраструктура є сукупністю об'єктів, які забезпечують функціонування територіальної громади таких як водовідведення, водопостачання, газопостачання, електроенергія, дороги, мости тощо;

- інклюзивність: забезпечення рівних можливостей для всіх жителів громади незалежно від їх расової, національної, етнічної приналежності, віку, статі, релігії, політичних переконань тощо;
- партнерство: співпраця органів влади територіальної громади з жителями громади, бізнесом, громадськими організаціями та іншими партнерами;
- міський розвиток – комплексний процес, спрямований на покращення якості життя людей у місті та його стійкий розвиток;
- місцеве самоврядування є інститутом публічної влади, ознакою демократичного політичного режиму, що передбачає поступовий прогресивний розвиток людства;
- «формування старостинських округів в об'єднаних територіальних громадах та повноваження старост» регламентується Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [12];
- старостинський округ – це визначена частина території об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] ;
- «Статут Луцької міської територіальної громади є основним локальним нормативно-правовим актом територіальної громади, що приймається міською радою від імені та в інтересах територіальної громади на основі Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей громади і території її існування та здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою» [12];
- благодійна організація – юридична установа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, передбачених Законами України «Про благодійництво та благодійні організації» і «Про підприємництво» [57];

- «благодійність – це вищий прояв гуманних почуттів до інших. Кожен, хто досяг вершин і забезпечив свої первинні потреби в їжі, житлі та роботі, може і повинен бути благодійником для інших» [58];
- «благодійний фонд є суб'єктом соціальної підтримки в галузі охорони здоров'я, освіти, соціальної допомоги і є структурою, що створена за ініціативою засновників і зареєстрована у встановленому законодавчому порядку» [57];
- «Скандинавська місія дітей» - це християнська організація допомоги, яка надає підтримку країнам на трьох континентах і активно представлена в усьому північному регіоні Європи [58];
- «Волинський обласний Благодійний фонд «Дитяча місія. Україна» є єдиним представництвом «Скандинавської дитячої місії» в Україні, партнером Луцького міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді» [58].

РОЗДІЛ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Політико-правові документи, що регулюють процес децентралізації

Для проведення реформи децентралізації/реформування системи місцевого самоврядування в Україні було прийнято низку законодавчих документів:

- Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15.07.1997 р. № 452/97-ВР [46].
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

«Цей Закон відповідно до Конституції України визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. У Законі дано поняття місцевого самоврядування, обумовлені права громадян, визначена організаційно-правова, матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування тощо» [12].

- Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15. 05. 2003 р. № 755-IV

«Законом визначено загальні засади державної реєстрації, органи державної реєстрації, обумовлено роботу Єдиного державного реєстру та порталу електронних сервісів, визначено процес проведення державної реєстрації, оскарження, відмови в державній реєстрації, відповідальність у цій сфері тощо» [39].

- Закон України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16.04.2009 № 1275-VI

«Законом визначено принципи створення асоціацій; поняття асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань, їх статус, членство, символіка, права; обумовлено порядок створення та припинення діяльності, їх

повноваження; описано органи управління, засади взаємодії з державними органами, гарантії та відповідальність» [12].

- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%dD1%80#Text>

«Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства разом із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади за участю органів місцевого самоврядування та їх всеукраїнських асоціацій доручено розробити та подати в установленому порядку Кабінетові Міністрів України проект плану заходів щодо реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням» [20].

- Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

«Цей Закон визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю» [47].

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіону на період до 2020 року» від 06.08.2014 р. № 385. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon2rada.gov/UA/laws/show/385-2014-%BF> (втратила чинність).

- Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 27.08.2014 р. № 233 «Про затвердження примірних форм договорів про співробітництво територіальних громад»

- Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 15.08.2014 р. № 225 «Про затвердження Порядку формування та забезпечення функціонування реєстру про співробітництво територіальних громад»

- Постанова Верховної Ради України «Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні» від 04.06.2015 р. № 509/VIII

«Цією Постановою рекомендовано суб'єктам права законодавчої ініціативи здійснювати розробку та внесення на розгляд Верховної Ради України визначених Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні законопроектів з урахуванням встановлених у ньому строків» [48].

- Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015

«Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України» (втратив чинність).

- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157/VIII

«Цей Закон регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад» [2].

- Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» від 26.11.2015 р. № 837-VIII [49].

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» від 10.12.2015 р. № 888-VIII [49].

- Постанова Кабінету Міністрів України «Методика формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 р. № 214

«Методика визначає порядок розроблення перспективного плану формування територій громад Автономної Республіки Крим, області та умови формування проектних спроможних територіальних громад» [20].

- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області» від 13.05.2020 р. № 590-р

«У Перспективному плані формування територій громад Волинської області подано перелік спроможних територіальних громад з назвами територіальних громад, що входять до складу спроможної територіальної громади» [43].

- Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII

«У Законі визначено зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб» [49].

- Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-VIII

«Законом визначаються основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України, встановлюються особливості відновлення регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України» [40].

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища» від 09.02.2017 р. № 1848-VIII [44].

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо добровільного приєднання територіальних громад» від 09.02.2017 р. №1851-VIII [15].

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на території суміжних районів» від 14.03.2017 р. № 1923-VIII [15].

- Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019

«Мета доного Указу – забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина Указом Президента України поставлено завдання забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року» [31].

- Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1638-IX [45].

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 708-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територіальних громад Волинської області» [53].

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 р. № 2259-IX [61].

- Наказ Міністерства розвитку громад та територій України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад» від 21.12.2022 р. № 265
«Методичні рекомендації затверджено для надання методичної допомоги органам місцевого самоврядування при підготовці стратегій розвитку територіальних громад з метою планування їх розвитку, а також забезпечення єдиного підходу до формування документів державної регіональної політики» [62].

- Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво» від 24.04.2024 № 3668-IX

«Цим Законом визначено правові, економічні та організаційні засади міжнародного територіального співробітництва України з іноземними державами, що спрямоване на налагодження міжнародної територіальної співпраці між державами, регіонами і територіями з метою збалансованості

соціально-економічного розвитку, забезпечення державних інтересів і безпеки шляхом підтримання взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей регіонів і територій» [63].

Для покращення виконання функцій децентралізації влади та створення максимальних можливостей ефективної роботи органів місцевого самоврядування необхідно прийняти ще деякі закони. Проекти Законів, подані на розгляд Верховної Рад України:

- Проект Закону «Про муніципальну варту» 02.07.2015 № 2890;
- Проект Закону «Про місцевий референдум» 06.07.2015 № 2145а-2;
- Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» 01.07. 2015 р. № 2217а;
- Проект Закону «Про префектів» від 16.11.2015 р.;
- Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні» 2020р. №4298
- Проект Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» 02.05.2023 № 3077-ІХ.

2.2. Статут Луцької міської територіальної громади – основний локальний нормативно-правовий акт з питань регіональної політики

Статут Луцької міської територіальної громади затверджений Рішенням міської ради від 20.12.2023 №54/97 через виникнення новоутвореної громади та приєднання до Луцька п'яти старостинських округів [27]. Даний локальний нормативно-правовий акт територіальної громади розробили з врахуванням місцевих особливостей здійснення місцевого самоврядування та змін у чинному законодавстві. У ньому врахували окремі пропозиції громадськості та

структурних підрозділів міської ради Луцька. Статут визначає основні положення, що стосуються організації і діяльності Луцької міської територіальної громади, порядок прийняття і виконання місцевих нормативно-правових актів. Він ухвалюється міською радою та затверджується відповідно до чинного законодавства. Документ складається з історичної довідки, преамбули, одинадцяти розділів та двох додатків.

В Історичній довідці подана інформація про те, що «У 2019 році відбулось добровільне приєднання до територіальної громади міста Луцька Прилуцької територіальної громади Ківерцівського району Волинської області. В результаті цього була утворена Луцька міська територіальна громада. У 2020 році завдяки адміністративно-територіальній реформі сформувалась Луцька міська територіальна громада, у яку на даний час входять 34 села, 1 селище та місто Луцьк як адміністративний центр».

У Преамбулі Статуту зазначено, що «повноважним представником Луцької міської територіальної громади є Луцька міська рада. Для збереження надбань культурної спадщини, неухильного забезпечення сталого соціально-економічного, культурного, освітнього та наукового розвитку; впровадження міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування Луцька міська рада приймає Статут Луцької міської територіальної громади. У цьому питанні міська рада Луцька керується Конституцією України, Європейською хартією місцевого самоврядування, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими підзаконними актами України» .

У статті 1 розділу I. «Загальні положення» подається визначення Статуту: «Статут Луцької міської територіальної громади (далі – Статут) є основним локальним нормативно-правовим актом територіальної громади, що приймається міською радою від імені та в інтересах територіальної громади на основі Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», інших актів законодавства України з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей громади і території

її існування та здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою» [28].

У статті 2 говориться про те, що «Статут – це документ, який є обов'язковим для виконання всіма органами місцевого самоврядування, державними органами виконавчої влади, їхніми територіальними підрозділами, іншими юридичними особами та громадськими формуваннями, які розташовані або здійснюють свою діяльність на території громади, їх посадовими особами, а також фізичними особами, які постійно або тимчасово проживають чи перебувають на відповідній території» [28].

У статті 3 зазначається, що на основі Статуту приймаються « різно анітні акти, прийняті міською радою та її виконавчими органами, посадовими особами місцевого самоврядування територіальної громади».

Розділ II. «Права, обов'язки та гарантії прав жителів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення» закріплює наступні положення:

- «Реєстрація/декларування місця проживання членів Луцької міської територіальної громади (її жителів) здійснюється виконавчим органом Луцької міської ради з дотриманням вимог законодавства про захист інформації в Реєстрі Луцької міської ТГ.

- Реєстр – це інформаційно-комунікаційна система, призначена для обробки інформації, яка забезпечує обробку і використання інформації; виконання делегованих державою повноважень з надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації; обмін інформацією між реєстрами територіальних громад, Єдиним державним демографічним реєстром та іншими інформаційнокомунікаційними системами; надання у випадках, визначених законом, інформації, пов'язаної з місцем проживання (перебування) осіб.

- Заборонено передавати дані з Реєстру третім особам з метою, не передбаченою законодавством. Службовим та посадовим особам, що обробляють персональні дані, забороняється їх розголошувати» [28].

Розділ III. «Форми безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення». «У розділі визначено форми безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення, а саме: місцеві вибори; місцевий референдум; загальні збори громадян за місцем проживання; місцеві ініціативи; громадські слухання; звернення громадян до органів і посадових осіб місцевого самоврядування, у тому числі у формі електронної петиції; консультації з громадськістю; участь у консультативно-дорадчих органах; участь у роботі наглядових рад, або інших контрольних-наглядових органів юридичних осіб, засновниками яких є міська рада; участь у розподілі коштів місцевого бюджету та бюджет участі; участь у створенні та діяльності органів самоорганізації населення; інші форми, які не суперечать чинному законодавству України (ст. 13 - 22)» [28].

Розділ IV. «Органи самоорганізації населення територіальної громади». «Органи самоорганізації населення (ОСН), які можуть створюватися у територіальній громаді – це: будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, житлових комплексів, комітети селища/села, інші комітети. Вони утворюються за ініціативою жителів на підставі рішення міської ради. Обирати та бути обраними до складу таких органів можуть усі жителі, які на законних підставах проживають на відповідній частині території територіальної громади, досягли на день проведення зборів вісімнадцятирічного віку та не визнані судом недієздатними. Фінансовою основою діяльності ОСН є кошти бюджету територіальної громади, які передані їм міською радою для здійснення власних та делегованих нею повноважень, а також власні кошти. Органи самоорганізації населення можуть набувати право власності на майно, а також користуватися майном чи здійснювати управління ним відповідно до укладених договорів. Міська рада, її виконавчі органи та посадові особи сприяють утворенню ОСН та координують їх діяльність (ст. 23)» [28].

Статті 24 – 26 даного розділу обумовлюють територію діяльності ОСН, їхні власні та делеговані їм повноваження, прозорість їх діяльності (відкритість, звітність не рідше одного разу на рік на зборах жителів, право жителів

ознайомлюватися з рішеннями ОСН) та підзвітність і підконтрольність міській раді та жителям відповідної території, які обрали ОСН [28].

Розділ V. «Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування територіальної громади та їх посадових осіб». «Статтею 27 Статуту визначено, що для забезпечення захисту прав, свобод та законних інтересів громадян, що проживають на території громади необхідно здійснювати громадський контроль за діяльністю місцевої влади і посадових осіб. Здійснення контролю може відбуватися на основі принципів: - відкритості та прозорості; - пріоритетності прав людини та громадянина; - законності; - добровільності та безоплатної участі у здійсненні громадського контролю; - неупередженості, об'єктивності та достовірності; - сприяння досягненню балансу приватних та публічних інтересів при вирішенні питань місцевого значення; - запобігання перешкоджанню здійснення законного громадського контролю; - професійності та компетентності учасників громадського контролю; - взаємодії жителів територіальної громади та органів і посадових осіб місцевого самоврядування».

У статті 28 «наводиться визначення громадської експертизи діяльності міської ради та її виконавчих органів. Зазначено, що громадська експертиза є складовою механізму демократичного управління. Саме демократичне управління забезпечує проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності міської ради та її виконавчих органів, визначає ступінь ефективності прийнятих відповідними органами рішень та рівень їх виконання, оцінює підготовлені пропозиції щодо розв'язання суспільних проблем, що виникають на місцях для їх урахування цими органами у своїй роботі».

Стаття 29 «визначає «публічну інформацію у формі відкритих даних» як інформацію, «що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання». Члени територіальної громади мають право на отримання публічної інформації, розпорядником якої є міська рада та її виконавчі органи, комунальні підприємства, установи та організації» [28].

Розділ VI. «Органи та посадові особи місцевого самоврядування територіальної громади». «У цьому розділі визначено: систему органів місцевого самоврядування територіальної громади, через яку територіальна громада здійснює місцеве самоврядування (ст. 30); забезпечення старостинських округів однаковими правами та гарантіями; затвердження старост та визначення механізму його діяльності (ст.31); забезпечення електронного врядування та публічності органу місцевого самоврядування та посадових осіб, ефективна взаємодія з громадою (ст. 32); забезпечення оперативного інформування жителів громади про діяльність міської ради, її виконавчих органів, посадових осіб, депутатів, комунальних підприємств, установ, організацій; відкритість засідань міської ради та її виконавчого комітету, постійних комісій та робочих органів забезпечується їх трансляванням у мережі “Інтернет” у режимі реального часу, а також доступом представників медіа, почесних гостей, членів територіальної громади та інших осіб» [28].

Розділ VII. «Взаємовідносини органів місцевого самоврядування територіальної громади з іншими суб'єктами». «Визначено шляхи здійснення взаємовідносин органів місцевого самоврядування територіальної громади та їхніх посадових осіб з інститутами громадянського суспільства (ст. 35)». «У ст. 36 обумовлено, що на принципах добросусідства, взаємної вигоди та партнерства здійснюються відносини між територіальними громадами, їхніми органами та посадовими особами з іншими територіальними громадами, їхніми органами і посадовими особами. В процесі таких взаємовідносин територіальні громади укладають відповідні договори, меморандуми та інші документи про співпрацю та партнерство». «Статтею 37 визначається право органів місцевого самоврядування бути членами різноманітних асоціацій, спілок та організацій, які ставлять собі за мету захищати права та інтереси територіальної громади для ефективного здійснення ними своїх повноважень». Наприклад, Луцька міська рада – постійний член Асоціації міст України. Вона представляє позицію міста та захищає інтереси Луцької міської територіальної громади, від її імені

веде діалог з органами державної влади, співпрацює з іншими органами місцевого самоврядування, які теж є членами Асоціації міст України».

«Територіальна громада сприяє розвитку міжнародних відносин; орган місцевого самоврядування на добровільних та на договірних засадах може входити до міжнародних асоціацій та інших добровільних об'єднань; міська рада сприяє розвитку співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, товариствами, фондами, іноземними бізнесовими структурами, залученню міжнародних інвестицій, міжнародної технічної допомоги, допомоги в гуманітарній сфері тощо. Здійснюється постійний моніторинг міжнародних муніципальних проєктів, реалізуються іміджеві та маркетингові проєкти, заходи із збереження та розвитку зв'язків з осередками української діаспори за кордоном, розвиваються міжкультурні зв'язки та реалізується інтеркультурна політика (ст. 38)».

У ст. 39 йдеться про те, що «територіальна громада налагоджує дружні зв'язки з громадами міст інших країн світу, бере участь у міжмуніципальній, транскордонній і міжнародній співпраці, організовує співробітництво з громадами, містами та регіонами, у тому числі за кордоном, а також з міжнародними організаціями у різних сферах суспільного життя. Таке співробітництво ґрунтується на принципах взаємоповаги, рівноправності та взаємної користі. Між містами-побратимами заключаються угоди, щоб налагодити сприятливі умови для здійснення міжмуніципального співробітництва» [28].

Розділ VIII. «Звітування органу місцевого самоврядування територіальної громади та їх посадових осіб». «У розділі зазначено, що звіти органів місцевого самоврядування територіальної громади та їх посадових осіб мають на меті проінформувати про виконану та заплановану роботу, оцінку виконані завдання, отримати пропозиції, рекомендації та доручення для майбутньої діяльності територіальної громади» (ст. 40). «Статтями 41-44 визначено процедуру звітування Луцького міського голови, виконавчих органів Луцької міської ради, депутатів ради та її робочих органів, старост територіальної громади» [28].

Розділ IX. «Засади розвитку територіальної громади». «На базі Концепції сталого розвитку, яка передбачає баланс економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності людей для задоволення їх щоденних потреб без нанесення шкоди майбутнім поколінням, визначаються основні напрями розвитку міської громади. У розділі визначено принципи, на яких базується сталий розвиток територіальної громади; дано поняття бюджету та фінансового забезпечення територіальної громади; обумовлено порядок та принципи встановлення і зарахування місцевих податків та зборів; визначено поняття місцевих запозичень, порядок їх здійснення і надання місцевих гарантій. «Луцька міська територіальна громада має право на свій розсуд і на підставі закону безпосередньо та через органи міського самоврядування володіти комунальною власністю, а також користуватися та розпоряджатися нею. Об'єкти комунальної власності можуть знаходитися в межах території територіальної громади та за її межами». «У розділі визначено поняття, порядок розробки та затвердження стратегічних документів; дано визначення Стратегії розвитку територіальної громади, громадського простору та процесу залучення територіальної громади до його планування. Передбачено правила обліку, утримання, використання та охорони (та фінансування) історико-культурної спадщини територіальної громади. Обумовлено діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування з охорони довкілля і вирішення екологічних проблем територіальної громади».

«Статтями цього розділу визначено, що міська рада:

- здійснює підтримку талановитих і творчих освітян, педагогів, мотивує їх до пошуків ефективних прийомів, засобів, методів для покращення результативності освітнього процесу, підвищення якості надання освітніх послуг у закладах освіти територіальної громади;
- фінансує місцеві програми надання населенню медичних послуг, місцеві програми громадського здоров'я та інші програми в галузі охорони здоров'я;
- визначає як одну з пріоритетних сферу фізичної культури та спорту, популяризує здоровий спосіб життя, розвиває та підтримує спортивну інфраструктуру, різні види спорту шляхом підтримки дитячо-юнацького,

резервного спорту та спорту вищих досягнень, сприяє розвитку мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл та їх відділень;

- забезпечує розвиток культурної та мистецької сфер життєдіяльності територіальної громади через заклади культури громади, діяльність яких спрямована на створення належних матеріально-технічних умов для надання культурних послуг та реалізації мистецьких проєктів, розвитку творчих здібностей та задоволення культурних потреб громадян у культурному розвитку;

- забезпечує реалізацію заходів в галузі туризму, стимулювання подальшого розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, ефективного використання природного і культурно-історичного потенціалу. Для створення єдиного і сучасного конкурентоздатного туристичного продукту розробляється Програма розвитку туризму Луцької міської територіальної громади;

- сприяє забезпеченню у територіальній громаді громадського порядку та безпеки спільно з правоохоронними органами та органами державної виконавчої влади;

- під час розроблення документів з планування розвитку територіальної громади, проєкту бюджету територіальної громади на наступний рік, інших проєктів нормативних актів посадових осіб та органів місцевого самоврядування може проводитися їх гендерно-правова експертиза;

- сприяє розвитку волонтерства в територіальній громаді, що збільшує соціальний капітал громади через самоорганізацію жителів, соціальну активність та включеність в розвиток громади;

- створює, ухвалює положення і забезпечує роботу координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності в територіальній громаді (ст. 45 - 61)» [28].

Розділ Х. «Участь дітей та молоді у місцевому самоврядуванні територіальної громади». «У даному розділі визначено права молоді на участь у місцевому самоврядуванні; механізми такої участі (ст. 62-63). Ст. 64 дає визначення поняття Молодіжної ради, яка діє на засадах добровільності, відкритості, прозорості та звітує перед громадськістю про свою діяльність не

менше одного разу на рік. На території територіальної громади міською радою створюються молодіжні центри та простори, встановлюються спеціальні гранти для молоді, проводяться регіональні конкурси, виставки, концерти, проекти, наукові конференції тощо (ст. 65-66)» [28].

Розділ XI. «Прикінцеві положення». «Статтею 67 обумовлено процедуру внесення змін та доповнень до Статуту, прийняття цих змін та доповнень. Визначено, що Статут підлягає державній реєстрації в центральному органі виконавчої влади. Рішення про затвердження цього Статуту, текст Статуту та його додатки, а також рішення про внесення змін до Статуту оприлюднюються у порядку, визначеному законодавством. Статут та зміни чи доповнення до нього вводяться у дію з моменту їх державної реєстрації. Статут є постійно діючим актом і не підлягає перезатвердженню новообраним складом міської ради» [28].

«До Статуту додаються:

Додаток 1. Положення про загальні збори (конференції) громадян за місцем проживання в Луцькій міській територіальній громаді

Додаток 2. Положення про громадські слухання у Луцькій міській територіальній громаді [28].

Протягом шести років процесу децентралізаційних змін відбулося прийняття і затвердження Луцькою міською радою двох Статутів Луцької міської територіальної громади. Протягом липня – жовтня 2023 року робочою групою спільно з виконавчими органами Луцької міської ради проведена ґрунтовна робота щодо підготовки тексту Статуту Луцької міської територіальної громади. Документ розроблявся за безпосередньої участі експертів Офісу Ради Європи в Україні, які надали консультативну та методичну допомогу, а також подали свої висновки на завершальному етапі роботи. Луцька міська рада виносила проєкт Статуту на громадське обговорення, яке тривало з 10 по 25 листопада на онлайн Платформі електронної демократії за посиланням <https://consult.e-dem.ua/consultations/715>. Окрім цього, обговорення пройшли у старостинських округах, громадських

організаціях, органах самоорганізації населення, що діють на території Луцької громади [28].

Однією з новел Статуту 2023 року є закріплення права органів місцевого самоврядування на відстоювання інтересів жителів територіальної громади, які опинилися за межами громади в законний спосіб, маючи на те законні юридичні підстави, умови та засоби. У зв'язку з реаліями воєнного стану виникла потреба в інтеграції внутрішньо переміщених осіб та залучення їх до вирішення питань місцевого значення.

РОЗДІЛ 3

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ ТА УТВОРЕННЯ ЛУЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Еволюційний розвиток Луцької міської територіальної громади: «п'ять стратегічних цілей та завдань до 2030 року». Рейтинги Луцька та громади у загальнодержавному вимірі

Луцька міська територіальна громада з єдиним адміністративним центром у місті Луцьку була створена 25 жовтня 2019 року після приєднання Прилуцької сільської ради Ківерцівського району до Луцької міської ради обласного значення.

«Для забезпечення гарантій місцевого самоврядування на території Луцької міської територіальної громади, на виконання закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост» міською радою прийнято Рішення від 27.10.2021 р. №20/41 «Про утворення Жидичинського, Боголюбського, Княгининівського, Заборольського старостинських округів Луцької міської територіальної громади» [29]. «Рішенням міської ради від 27.10.2021 р. № 20/42 «Про затвердження Положення про старосту старостинського округу Луцької міської територіальної громади» визначено статус старости, його функціональні обов'язки, повноваження та відповідальність» [30].

«Луцька міська територіальна громада складається з обласного адміністративного центру міста Луцька, Прилуцького старостинського округу (с. Прилуцьке, с. Дачне, с. Жабка та с. Сапогове), Жидичинського старостинського округу (с. Жидичин, с. Клепачів, с. Кульчин, с. Липляни, с.Небіжка та с. Озерце), Боголюбського старостинського округу (с. Тарасове, с. Боголюби, с. Богущівка, с. Озденіж та с. Іванчиці), Княгининівського старостинського округу (с. Княгининок, с. Буків, смт. Рокині, с. Брище, с.Зміїнець, с. Милушин, с. Милуші, с. Моташівка та с. Сирники), Заборольського старостинського округу (с. Забороль, с. Антонівка, с. Великий

Омелянник, с. Всеволодівка, с. Олександрівка, с. Городок, с. Одереди, с. Сьомаки, с. Шепель, с. Заболотці, с. Охотин). Площа Луцької міської територіальної громади становить 38 257,43 га (382,57 кв.км.). Після об'єднання Луцька з с.Прилуцьким Волинь стала одним з лідерів децентралізації в Україні» [31].

«Місто Луцьк є важливим транспортним вузлом Волині: через місто проходять залізничні та автошляхи національного й міжнародного значення. Також, Луцьк має вигідне географічне положення: за 85 км. від Луцька розташовується пункт перетину кордону з Республікою Польща; траса міжнародного сполучення 398 км. віддаляють Луцьк від столиці України Києва; найближчі аеропорти розташовані у м. Рівному (65 км. від Луцька) та у м. Львові (143 км.)» [28].

З метою розвитку сільського господарства, як відносно нової галузі для Луцької міської ради, департаментом економічної політики було проведено роботу щодо вивчення стану агропромислового комплексу міської громади. На основі отриманих напрацювань було розроблено Програму розвитку агропромислового комплексу Луцької міської територіальної громади (рішення міської ради від 26.08.2021 № 17/65 «Про Програму розвитку агропромислового комплексу Луцької міської територіальної громади на 2021-2025 роки») та створено відповідну рубрику на офіційному сайті Луцької міської ради [32].

Для забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, які складають Луцьку міську територіальну громаду після завершення адміністративно-територіальної реформи постійною комісією з питань реалізації державної регуляторної політики у виконавчих органах міської ради було здійснено перегляд усіх регуляторних актів щодо їх відповідності вимогам чинного законодавства з урахуванням основних положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та Закону України «Про адміністративні послуги».

«З метою створення сприятливих умов ведення бізнесу та підприємницької діяльності на території громади, сприяння забезпеченню самозайнятості

населення, заохочення до розвитку власної справи, підвищення конкурентноспроможності місцевого бізнесу, покращення його ресурсного та інформаційного забезпечення, департаментом економічної політики» було розроблено Програму підтримки малого і середнього підприємництва (рішення міської ради від 24.11.2021 р. № 22/53 «Про Програму підтримки малого і середнього підприємництва Луцької міської територіальної громади на 2022-2026 роки») [33].

«Діяльність Центру надання адміністративних послуг (Луцьк, вул. Лесі Українки,35) вписується в загальний контекст діяльності Луцької міської ради щодо реалізації завдань політики децентралізації. В Луцьку відкрито філії ЦНАПу на вул. Ковельська, 53 та на просп. Соборності, 18. Процес реформування місцевого самоврядування на засадах децентралізації в Луцьку після подій 2013-2014 років вийшов на якісно новий рівень:

- проведено бюджетну децентралізацію, що дала змогу суттєво збільшити доходи місцевих бюджетів;
- поступово відновлено і розширено права місцевого самоврядування;
- проведено політику, спрямовану на укрупнення і формування спроможних громад» [28].

«Луцька міська рада здійснила низку кроків в напрямі децентралізації, які позитивно вплинули на розвиток територіальної громади. Цього досягнуто завдяки отриманню фінансової самостійності, розширенню можливостей для наповнення бюджету, збільшенню його дохідної частини, самостійності щодо вибору напрямів витрат бюджетних коштів. Важливим аспектом децентралізації стало також передання частки функцій центральних органів державної влади на місця, щоб стимулювати творчу ініціативу, позитивно впливати на економічний розвиток і покращення соціальної інфраструктури міста» [15].

Помітний крок у напрямі розвитку електронної демократії в міській раді зроблено у травні 2016 року. Міський голова М. Романюк видав Розпорядження «Про розвиток інформаційних технологій у виконавчих органах міської ради у 2016 році», де «визначено вісім пріоритетних завдань, терміни виконання та відповідальних. Серед них:

- надання 50 адміністративних послуг через портал адміністративних послуг;
- формування електронних шаблонів заяв для їх заповнення адміністраторами ЦНАПу в системі електронного документообігу;
- формування електронних шаблонів постанов та протоколів про адміністративні правопорушення;
- удосконалення системою керування електронною чергою в ЦНАПі через забезпечення можливості запису через інтернет;
- створення електронного реєстру територіальної громади міста;
- підготовка до створення Контактного центру міста;
- підготовка до створення геоінформаційної системи міста;
- підготовка до створення комплексної системи управлінням житлово-комунальним господарством міста» [34].

«Луцька міська рада діяла відповідно до вимог Європейської хартії міст, де сказано, що України повинні створювати умови для розвитку та утвердження потужної місцевої електронної демократії. Новий потенціал демократичної мобілізації включає інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)» [35].

«У теперішній час запровадження децентралізації не позбавлене значних ризиків, які потребують виважених кроків щодо її реалізації. Так, Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України в аналітичній записці «Очікувані ризики у процесі децентралізації» накреслив низку застережень, що супроводжують реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Серед них:

- ризики, пов'язані з необхідністю перегляду меж адміністративно-територіальних одиниць;
- послаблення державного контролю органів місцевого самоврядування на регіональному та субрегіональному рівнях;
- ризики для бюджетної системи країни;
- ризики зниження якості місцевого управління та легітимності ухвалених рішень;

- зростання партикуляристських тенденцій в областях – тобто, легітимізація в суспільній свідомості претензій регіонів на правосуб’єктність» [36].

«У контексті наближення послуг до людей Центр надання адміністративних послуг у Луцьку посідає провідне місце серед департаментів міської ради. Розширення кола послуг та їх збільшення засвідчують правильність дій влади щодо створення при міській раді спеціального департаменту, який став утіленням політики децентралізації влади і наближення соціальних послуг до жителів міста й області. Така практика засвідчує послідовність дій Луцької міської ради у прагненні до реалізації демократичних принципів організації та діяльності самоврядування в місті відповідно до європейських стандартів» [15].

«У сучасному вигляді Луцька міська територіальна громада утворена відповідно до Закону України «Про добровільне об’єднання територіальних громад» та Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 708-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територіальних громад Волинської області». Склад територіальної громади: місто Луцьк та 5 старостинських округів. До складу територіальної громади входить: 1 місто, 1 селище та 34 села. Міська рада як єдиний представницький орган та її виконавчі органи є учасниками цивільних, господарських відносин, діють від імені територіальної громади та можуть набувати статусу юридичної особи. Згідно з адміністративно-територіальним устроєм України місто Луцьк входить до Волинської області, є її обласним центром та виконує функції районного центру Луцького району, а також входить до складу «Євро регіону Буг» [64].

«Кількість мешканців Луцької міської територіальної громади станом на 1 січня 2023 року – 236 322 особи, м. Луцька – 215 986 осіб. Місто Луцьк, як центр Луцької міської територіальної громади, має потужний потенціал для культурного розвитку, видів туризму, сприятливого екологічного середовища, велику кількість пам’яток культури та архітектури, заповідну історичну зону в місті, розвинуті мистецькі осередки і мистецько-фестивальний імідж» [37].

У липні 2024 р. за представлення міського голови Луцька І.Поліщука була затверджена Стратегія розвитку Луцької міської територіальної громади до 2030 року (рішення Луцької міської ради від 31.07.2024 № 61/128 «Про затвердження Стратегії розвитку Луцької міської територіальної громади до 2030 року») [38].

«Документ був розроблений із залученням експертів Ради Європи, які здійснювали посередницьку діяльність між вивченням думки мешканців та баченням органів влади, підбивали підсумки обговорень та опрацьовували основу для проекту документу. При цьому головну погоджувальну роль у розробці Стратегії відігравав стратегічний комітет, склад якого затверджувався розпорядженням Луцького міського голови від 11.08.2023 № 250, до якого увійшли 18 членів – представників органів влади та громадськості. Документ розроблено в рамках діяльності проекту Ради Європи «Зміцнення стійкості демократичних процесів через громадську участь під час війни та в післявоєнний період», що впроваджується Офісом Ради Європи в Україні в рамках ухваленого Плану дій для України «Стійкість, відновлення і відбудова» на 2023-2026 рр. на запит та у співпраці з Луцькою міською радою» [28].

«Стратегія визначає п'ять стратегічних цілей та завдань для розвитку Луцької міської територіальної громади:

- Стратегічна ціль № 1. «Луцька молодіжна громада». Громада зі зростаючою часткою молодих мешканців, які обирають жити й працювати в Луцьку та інших населених пунктах громади, бо тут постійно створюються нові можливості відкрити власну справу, започаткувати та розвинути ініціативу, а також постійно розширюється доступ до якісної освіти, підвищення та перекваліфікації.

Ця стратегічна ціль передбачає ряд оперативних цілей: - розвиток та розширення економічної залученості університетського кластеру; - будівництво сучасних енергоефективних житлових комплексів, підвищення доступності житла та якості житлового забезпечення; - цифровізація міських сервісів; - створення в громаді просторів для якісного проведення часу мешканцями громади; - відкритість громади для підтримки та розвитку місцевого малого та

середнього бізнесу, а також власної справи, яку відкриває в тому числі молодь та ВПО.

- Стратегічна ціль № 2. «Нова громада з історичним центром». Громада, яка долає розрив в якості життя, послуг, мережі транспортного сполучення, доступі до можливостей як для мешканців усіх мікрорайонів міста, так і для мешканців старостинських округів, а також орієнтується на перспективу долучення нових населених пунктів до складу громади. Визначені оперативні цілі: - підвищення рівня громадської активності мешканців старостинських округів та м. Луцьк; - комплексна модернізація та розвиток комунальної інфраструктури громади; - забезпечення доступу та надання сучасних послуг і сервісів у гуманітарній сфері, незалежно від місця проживання; - прозоре та зрозуміло комплексне просторове планування громади.

- Стратегічна ціль № 3. «Сучасний екополіс». Екологічна громада, яка системно та регулярно впроваджує інновації та сучасні досягнення, щоб бути в трійці еко-полісів серед великих міст України. Оперативні цілі: - вдосконалення та реалізація транспортної схеми громади; - забезпечення роздільного збору сміття та екологічного поводження із відходами; - впровадження енергозберігаючих технологій у комунальній інфраструктурі, переведення їх на використання енергії з відновлюваних джерел; - зменшення забруднення повітря, води та інших природних ресурсів на території громади.

- Стратегічна ціль № 4. «Регіональний лідер». Луцька громада – лідер економіки та культури північно-західної частини України, Великої Волині, яке інтегрує та об'єднує інші територіальні громади, посилюючи економічну та інфраструктурну співпрацю. Оперативні цілі: - розвиток транспортного сполучення між Луцькою громадою та іншими громадами, областями, орієнтованого на ЄС; - представлення інтересів та об'єднання спільних потреб територіальних громад регіону на всеукраїнському та міжнародному рівнях; - розвиток Луцької громади, як туристично-історичного центру регіону, який постійно запрошує та залучає туристів, учасників заходів.

- Стратегічна ціль № 5. «Громада сучасності та інновацій». На території Луцької громади створюються платформи для розвитку інноваційних

виробництв, розбудови ІТ-сектору, підтримується участь підприємств у кластерній та міжнародній співпраці. Оперативні цілі: - створення інноваційних, промислових, екопарків та платформ для розміщення виробництв на території Луцької громади, орієнтованої на всеукраїнський та європейський ринки; - запуск кластерної моделі розвитку окремих галузей Луцької громади із залученням потенціалу наукових та навчальних закладів – сприяння розвитку ІТ-екосистеми регіону на базі Луцької громади та туристичного кластеру в громаді; - міжнародна співпраця для розбудови взаємодії в рамках транскордонного співробітництва та інтеграції України з ЄС – підвищення взаємодії з органами місцевого самоврядування та інституціями з країн ЄС, а також залучення проєктів та фінансових ресурсів у рамках транскордонної співпраці» [28].

«Аналізуючи розвиток Луцької міської територіальної громади слід мати на увазі наступне:

- стан освітнього та академічного потенціалу; розвиток дошкільних закладів, загальноосвітніх, професійно-технічних установ освіти; ефективність наукової діяльності двох найбільших національних університетів Волині;
- рівень дотримання екологічних стандартів у передмісті Луцька та на території приміських, сільських населених пунктів громади;
- розширення мережі житлового будівництва протягом останнього десятиріччя з метою покращення житлових умов мешканців;
- імовірність пріоритету для довгострокового проживання внутрішньо-переміщених осіб на території Луцької міської територіальної громади.

Усе запропоноване у комплексі разом із раціональним використанням земельних, водних, лісових ресурсів та створенням екологічно чистих кварталів, молодіжних котеджних поселень, студентських містечок, реконструкції наявного житлового фонду було логічно поєднано» [28].

«За даними восьмого муніципального опитування Міжнародного республіканського інституту (IRI), що проводилося у квітні – травня 2023 року, Луцьк визнано лідером першості серед обласних центрів України за комфортним проживанням. Для визначення якості обслуговування та послуг,

було залучено 18 показників: індекс у Луцька вищий, ніж в Ужгорода, Івано-Франківська, Хмельницького та Львова». Результати опитування засвідчують всесторонній аналіз ставлення громадян до органів місцевого самоврядування щодо надання ними комунальних послуг.

Відповідно до результатів опитування, в Луцьку склалася найкраща ситуація з такими послугами чи сферами, як якість облаштування бомбосховищ, школи, дитячі садки, розвиток промисловості та діяльність поліції. Обласний центр Волині другий-третій серед 21 міста країни за показниками, такими як збір сміття, медичні заклади, транспортна інфраструктура, громадський транспорт, вуличне освітлення, університети, технікуми, коледжі та постачання газу. Загалом 78% лучан вважають, що справи в місті йдуть у правильному напрямку. Це третій результат в Україні після Хмельницького та Вінниці.

Цікавими є результати дослідження підтримки міської влади мешканцями обласних центрів України, які показали, що Луцьк є третім містом після Харкова та Хмельницького. 68% жителів Луцька цілком схвалюють або швидше схвалюють діяльність міського голови. 71% лучан цілком схвалює або швидше схвалює діяльність міської ради» [36].

«За результатами Всеукраїнського муніципального опитування Міжнародного республіканського інституту місто Луцьк у 2021 році визнано другим у рейтингу міст України за якістю життя. Але за даними Рейтингу міст, проведених порталом DOU у 2021 році, Луцьк зайняв лише 11 місце серед найбільш привабливих міст України для IT-спеціалістів, що свідчить про низький рівень розвитку цієї сфери» [37].

3.2. Старостинські округи

В сучасній незалежній Україні Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» регламентується повноваження старост як посадових осіб в об'єднаних територіальних громадах у процесі формування старостинських округів» [39]. «Старостинський округ визначено як частину території об'єднаної територіальної

громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, на території якого проживає не менше 500 осіб, з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою» [2].

При утворенні старостинських округів враховуються історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, які впливають на соціально-економічний розвиток таких старостинських округів та відповідної територіальної громади. Старостинський округ з меншою кількістю населення може утворюватися радою у разі значної віддаленості населеного пункту, відсутності сполучення, неможливістю встановити точну кількість населення [2].

«Пунктом 1 частиною 3 статті 26 Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначено, що «утворення старостинських округів відбувається виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до цього Закону» [2]. «Цим же пунктом ст.26 затверджено Положення про старосту. Рада об'єднаної громади, затверджуючи Положення про старосту та приймаючи рішення про старостинські округи на своїй території, відповідним рішенням призначає свого представника – старосту» [30]. «За відповідним чинним законодавством радою громади приймається рішення про формування старостинських округів, не забороняється вносити зміни в адміністративні межі уже діючого чи іншого старостинського округу. Також раді громади не заборонено переносити населені пункти (або їх частини) з одного старостинського округу в інший без збільшення чи зменшення кількості таких округів. Рада громади може зменшувати кількість одиниць округів шляхом об'єднання деяких старостинських округів у території громади» [2].

«Рішення ради про утворення старостинських округів містить таку інформацію:

- найменування старостинських округів та їх центрів (найменування старостинського округу може бути похідним від найменування населеного пункту, визначеного його умовним центром);
- перелік населених пунктів, що входять до складу кожного старостинського округу;
- адреси адміністративних будівель, де знаходяться робочі місця старост.

Для кожного старостинського округу міська рада виготовляє відповідні печатки та штампи, які передаються відповідному старості або іншій відповідальній особі старостинського округу для використання. В старостинському окрузі окрім старости можуть функціонувати окремі структурні підрозділи міської ради, працювати закріплені працівники міської ради, організовуватись громадські та інші роботи тимчасового характеру» [41].

«З метою утворення, ліквідації, зміни території старостинських округів право вносити обгрунтовані пропозиції мають міський голова, секретар міської ради, депутати міської ради, постійні комісії міської ради, виконавчий комітет міської ради, загальні збори громадян. Утворення старостинського округу – це формування частини території, що є складовою частиною об'єднаної громади із сукупністю жителів одного чи декількох населених пунктів, яка потребує забезпечення представництва своїх інтересів старостою у виконавчих органах відповідної ради. Ліквідація старостинського округу – це повне припинення функціонування старостинського округу та виключення його з нормативних документів ради. Кількість старостинських округів чи їх територія можуть змінюватися радою нового скликання до затвердження на посаду старост» [41].

«Інститут старости був запроваджений в Україні в результаті децентралізаційної реформи та реформи місцевого самоврядування. Староста як посадова особа відповідає за активізацію громади, а також за комунікацію між владою і громадою населеного пункту та здійснює функцію повноважного представника громади в межах старостинського округу. Відповідно до п.1 ст.5 та п. 4 ст. 54 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» староста здійснює ряд повноважень. Згідно з вказаним Законом, староста обирався жителями села, селища (сіл, селищ), розташованого на території відповідного старостинського

округу, на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування в порядку, визначеному законом і здійснював свої повноваження на постійній основі. Механізм виборності старости втратив чинність, натомість за новими нормами запроваджено новий механізм призначення старости» [42].

«Стаття 14-1 Закону вилучена законодавцем (виборність старости), а нова стаття 54-1 присвячена призначенню старости. Порядок організації роботи старости визначено у ч. 2 ст.54-1 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» [39] та «Положенням про старосту», яке кожна об'єднана територіальна громада має затвердити. Відповідно до ч. 5 ст. 54-1 вище означеного Закону при здійсненні наданих повноважень староста є відповідальний і підзвітний раді та підконтрольний сільському, селищному, міському голові. Староста не рідше одного разу на рік звітує про свою роботу перед радою, а на вимогу не менш як третини депутатів – у визначений радою термін. Законом визначено, що кандидатура на посаду старости затверджується сільською, селищною, міською радою на строк її повноважень за пропозицією відповідного сільського, селищного, міського голови. Також варто звернути увагу, що ч.5 ст.1 Закону передбачено, що постійні комісії ради попередньо розглядають кандидатури осіб, які пропонуються для погодження з радою та готуються висновки щодо них. За старостою закріплюється статус члена виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради за посадою, і він працює в ньому на постійній основі (ч. 4 ст. 51 та ч. 2 ст. 54-1)» [39].

«Луцька міська територіальна громада складається з обласного адміністративного центру – міста Луцька та п'яти старостинських округів. Площа Луцької міської територіальної громади становить 38 257,43 га (382, 57 кв.км.). Старостинські округи Луцької міської територіальної громади:

1. Прилуцький старостинський округ
2. Боголюбський старостинський округ
3. Жидичинський старостинський округ
4. Заборольський старостинський округ
5. Княгининівський старостинський округ

Прилуцький старостинський округ був створений в результаті добровільного приєднання населених пунктів – сіл Прилуцьке, Дачне, Жабка, Сапогову Прилуцької сільської ради Ківерцівського району до територіальної громади міста Луцька у жовтні 2019 року» [28].

«На виконання Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [40] та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 590-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області» [43] до Луцької міської територіальної громади було приєднано Іванчицівську територіальну громаду (с. Боголюби, с. Богушівка, с. Тарасове, с. Іванчиці, с. Озденіж)» [28].

«У зв'язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост» від 14.07.2021 р. № 1687-IX [44], керуючись п. 61 ч.1 ст 276, статтею 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та з метою забезпечення гарантій місцевого самоврядування на території Луцької міської територіальної громади міською радою рішенням від 27.10.2021 № 20/41 було утворено Боголюбський старостинський округ з центром у селі Боголюби (територія сіл Боголюби, Богушівка, Тарасове, Іванчиці, Озденіж)» [29].

«На виконання Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 590-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області», до Луцької міської територіальної громади було приєднано Жидичинську територіальну громаду (с. Жидичин, с. Клепачів, с. Кульчин, с. Липляни, с. Небіжка, с. Озерце)» [43].

«У зв'язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост», керуючись п. 61 ч.1 ст 276, статтею 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та з метою забезпечення гарантій місцевого самоврядування на території Луцької міської територіальної громади міською радою рішенням від 27.10.2021 № 20/41 було утворено Жидичинський старостинський округ з центром у селі Жидичин» [29].

«На виконання Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.05.202 № 590-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області», до Луцької міської територіальної громади було приєднано Заборольську територіальну громаду (с. Забороль, с. Антонівка, с. Великий Омеляник, с. Всеволодівка, с. Олександрівка, с. Городок, с. Одереди, с. Сьомаки, с. Шепель, с. Заболотці, с.Охотин)» [43].

«У зв'язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост», керуючись п. 61 ч.1 ст 276, статтею 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та з метою забезпечення гарантій місцевого самоврядування на території Луцької міської територіальної громади міською радою рішенням від 27.10.2021 № 20/41 було утворено Заборольський старостинський округ з центром у селі Забороль» [29].

«На виконання Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.05.202 № 590-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області», до Луцької міської територіальної громади було приєднано Княгининівську територіальну громаду (с. Княгининок, с. Буків, с. Зміїнець, с. Милушин, с. Милуші, с.Моташівка, с. Сирники, с. Брище, смт. Рокині)» [43].

«У зв'язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост», керуючись п. 61 ч.1 ст 276, статтею 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та з метою забезпечення гарантій місцевого самоврядування на території Луцької міської територіальної громади міською радою рішенням від 27.10.2021 № 20/41 було утворено Княгининівський старостинський округ з центром у селі Княгининок» [29].

« Установчими документами Луцької міської ради затвердила наступне

1. Міська рада забезпечує жителів старостинських округів правами та гарантіями однаковими для всіх членів територіальної громади.

2. Розвиток населених пунктів, які увійшли до старостинських округів, відбувається рівномірно та затверджується місцевими програмами розвитку.
3. Для представлення інтересів жителів населених пунктів, які увійшли до складу територіальної громади, міська рада затверджує старосту у кожному старостинському окрузі.
4. Правовий статус старости, порядок його затвердження на посаду та припинення повноважень, його права та обов'язки, повноваження, відповідальність, порядок звітування та інші питання, пов'язані з діяльністю старости старостинського округу територіальної громади визначаються Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Положенням, яке затверджується рішенням міської ради» [28].

«Прийняте рішення від 27.10 2021 р. № 20/42 «Про затвердження Положення про старосту старостинського округу Луцької міської територіальної громади». Положенням про старосту визначено порядок затвердження старости, права, повноваження, та обов'язки, підзвітність, підконтрольність та відповідальність. Правовою основою діяльності старости є Конституція України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», інші акти законодавства України, рішення міської ради та це Положення. Староста не може бути депутатом будь-якої ради, суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, в тому числі на громадських засадах, займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю. На старосту поширюються обмеження, визначені Законом України «Про запобігання корупції» [45]. Луцька міська рада встановила режим роботи, правила внутрішнього трудового розпорядку, інструкції з діловодства для старости. Інформаційне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення старости здійснюється Луцькою міською радою. Діяльність старости фінансується за рахунок бюджету Луцької міської територіальної громади» [44].

Староста затверджується Луцькою міською радою на строк її повноважень за пропозицією міського голови, що вноситься за результатами

громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю), проведеного у межах відповідного старостинського округу. На час тимчасової непрацездатності або відпустки обов'язки старости щодо координації роботи старостинського округу згідно з розпорядженням Луцького міського голови покладаються на старосту іншого старостинського округу Луцької міської територіальної громади.

«При здійсненні наданих повноважень староста є відповідальним і підзвітним Луцькій міській раді та підконтрольним Луцькому міському голові. Староста може бути притягнений до цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності за неналежне виконання посадових обов'язків у порядку, передбаченому чинним законодавством» [23].

Отже, після завершення адміністративно-територіальної реформи в Україні, для забезпечення гарантій місцевого самоврядування на території Луцької міської територіальної громади, на виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост» міською радою було прийняте рішення від 27.10.2021 р. № 20/41 «Про утворення Жидичинського, Боголюбського, Княгининівського, Заборольського старостинських округів Луцької міської територіальної громади». А також рішенням міської ради від 27.10.2021 р. № 20/42 «Про затвердження положення про старосту старостинського округу Луцької міської територіальної громади» визначено статус старости, його функціональні обов'язки, повноваження та відповідальність.

РОЗДІЛ 4

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З ГРОМАДСЬКИМ СЕКТОРОМ, ПОЛІТИЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

4.1. Співпраця Луцької міської територіальної громади з Асоціацією ОМС Волинської області «Волинська економічна ліга» (ВЕЛ)

Можливість здійснення співробітництва територіальних громад передбачена «Європейською хартією місцевого самоврядування» від 15 жовтня 1985 року (м. Страсбург), ратифікованою Законом України від 15.07.1997 р. № 452/97-ВР «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування». У ст. 10 Хартії визначено, що «органи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень мають право співпрацювати і в межах закону вступати до асоціацій з іншими органами місцевого самоврядування для виконання завдань, що мають спільний інтерес» [46].

«Співробітництво територіальних громад є важливою складовою процесу децентралізації в Україні. Основним нормативним актом, що регулює означені питання є Закон України «Про співробітництво територіальних громад» № 1508-VII від 17.06.2014 року. Даний закон визначає організаційні основи співробітництва територіальних громад у сферах економічного, фінансового, бюджетного, соціального та культурного розвитку, а також забезпечення сталого розвитку з метою їх добровільного об'єднання, гарантує незмінність статусу населених пунктів сільської чи міської місцевості тощо» [47].

«З метою забезпечення реалізації вказаного Закону Урядом України та профільним Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України як центральним органом виконавчої влади, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері місцевого самоврядування, затверджено низку важливих нормативно-правових актів, зокрема накази Мінрегіону від 27.08.2014 р. № 233 «Про затвердження

примірних форм договорів про співробітництво територіальних громад» [65] та від 15.08.2014 р. № 225 «Про затвердження Порядку формування та забезпечення функціонування реєстру про співробітництво територіальних громад» та ін.» [66].

«Співробітництво територіальних громад є відносинами між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах, у визначених цим законом формах. При цьому основною умовою міжмуніципального співробітництва є спільні інтереси та цілі громад, а метою міжмуніципального співробітництва є ефективне виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень та забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню. Договори про співробітництво визначають умови співробітництва територіальних громад, форму співробітництва, зобов'язання та відповідальність сторін – суб'єктів співробітництва, джерела та обсяги його фінансування» [65].

«Організація співробітництва територіальних громад поділяється на такі сім етапів:

1. Ініціатива (голови чи депутата ради, членів громади) – розробляється письмовий документ з чітко прописаними метою, обґрунтуванням доцільності, сферою здійснення, формою та очікуваними фінансовими результатами співробітництва.

2. Надання згоди на організацію співробітництва – від ради надходить доручення виконавчому комітету або депутатам ради з'ясувати доцільність пропозиції про співробітництво та дати належний висновок, після чого може бути надіслана пропозиція про початок переговорів.

3. Розгляд пропозиції від ініціатора співробітництва – оцінка пропозиції виконавчим органом ради й підготовка висновку (максимальний термін – 60 днів); громадське обговорення пропозиції; подання раді для прийняття рішення про надання згоди; делегування представника до комісії.

4. Утворення комісії та підготовка проекту договору – склад комісії затверджується спільним рішенням голів; представництво має бути у рівній

кількості від кожної зі сторін; головування на засіданнях – почергово; рішення протоколюються; використовуються типові форми договорів; визначається відповідальна за звітність рада.

5. Громадське обговорення проекту договору – ознайомлення громади з текстом, зауваження; підготовка проекту договору – 15 днів після підсумкового засідання комісії з підготовки проекту договору.

6. Схвалення проекту договору відповідною радою – рішення про схвалення проекту договору приймається упродовж 30 днів з дати громадського обговорення проекту договору.

7. Укладення договору про співробітництво – публічне підписання головами рад текстової частини договору та необхідних додатків, скріплення їх печатками; кількість примірників договору дорівнює кількості учасників плюс один; договір набирає чинності через 10 днів з дати укладення» [20].

«Згідно із Законом «Про співробітництво територіальних громад», співробітництво громад може здійснюватися у таких формах:

1. Реалізація спільних проєктів – громади можуть спільно розробляти та реалізовувати проєкти у різних сферах, таких як будівництво інфраструктури, розвиток соціальних послуг тощо.

2. Спільне утворення та управління об'єктами – передбачає спільне управління інфраструктурою (комунальні підприємства, установи, організації) та надання публічних послуг.

3. Спільне фінансування заходів – включає координацію фінансових ресурсів для реалізації спільних заходів та проєктів.

4. Делегування повноважень – одна громада може делегувати іншій повноваження з управління певними функціями або об'єктами з передачею їй відповідних ресурсів.

5. Спільний орган управління: створення для спільного виконання визначених законом повноважень; може утворюватися як окремий виконавчий орган ради одного із суб'єктів співробітництва або у складі виконавчого органу одного із суб'єктів співробітництва (як структурний підрозділ – департамент, відділ, управління, проектне бюро, агенція тощо)» [47].

«Окрім того, прописується можливість здійснення інтегрованої діяльності територіальних громад, формами якої можуть бути:

- міжмуніципальне співробітництво територіальних громад як взаємодія економічно, фінансово та політично самостійних суб'єктів з метою координованої реалізації спільних інтересів;
- міжсекторне партнерство: співпраця трьох секторів суспільства – владних та управлінських структур різних рівнів, у т.ч. органів місцевого самоврядування (перший сектор), бізнесу (другий сектор) та організацій третього сектора (недержавні та громадські організації, асоціації, спілки, благодійні фонди, органи самоорганізації населення, політичні партії, профспілки);
- державно-приватне партнерство: співробітництво між державою, територіальними громадами в особі відповідних органів влади (державними партнерами) та приватними партнерами;
- створення субрегіонів – укрупнення районів як продукту агломерації виробничих сил суміжних територій» [20].

«Розв'язання зазначених завдань породжує позитивні ефекти співробітництва громад:

- фінансові ефекти – підвищення фінансова вигідність сторін при реалізації великих проєктів, зокрема інфраструктурних;

- економічні ефекти від підвищення обсягу податкових надходжень, від об'єднання інфраструктурних можливостей, від ефекту масштабу, згідно з яким у великих громадах питома вага видатків на управління зменшується;

- соціальні ефекти за рахунок реалізації спільних масштабних соціальних програм та спільного використання об'єктів соціальної інфраструктури території;

- управлінсько-організаційні ефекти – посилення взаємозв'язків координації в реалізації управлінських функцій місцевого самоврядування;

- екологічні ефекти за рахунок підвищених ресурсних можливостей реалізації екологічних програм» [48].

«Державна політика України спрямована на підтримку співробітництва територіальних громад через низку інструментів та механізмів:

1. Фінасова підтримка – держава надає субвенції та гранти для реалізації спільних проєктів громад, що сприяє їхньому економічному розвитку та підвищенню якості життя населення.
2. Консультативна підтримка – органи державної влади та міжнародні організації надають методичну та консультативну допомогу громадам у підготовці та реалізації проєктів співробітництва» [49].

Суб'єктами співробітництва є територіальні громади сіл, селищ, міст, що здійснюють діяльність через сільські, селищні та міські ради. Співробітництво здійснюється у сферах спільних інтересів територіальних громад у межах повноважень відповідних органів місцевого самоврядування, якщо інше не передбачене законом.

«Співробітництво ґрунтується на наступних принципах:

- законності;
- добровільності; взаємної вигоди;
- прозорості та відкритості;
- рівноправності учасників;
- взаємної відповідальності суб'єктів співробітництва за його результатами» [24].

Саме за таких умов найбільш раціонально реалізуються завдання співробітництва громад: надання публічних послуг однакової якості; узгоджена економічна політика для сусідніх територій; перетворення громад з об'єктів на суб'єктів політики; активізація громадян в управлінні; підвищення іміджу влади та довіри до неї; більш ефективне використання інфраструктури; концентрація ресурсів; полегшення доступу громад до грантів; залучення інвесторів; розвиток технологій муніципального менеджменту.

«Співпраця територіальних громад реалізовується через обміни офіційними делегаціями, проведення спільних заходів, реалізацію спільних проєктів та інше. Міста-побратими користуються на території населених пунктів територіальної громади сприятливими умовами для здійснення

муніципального співробітництва, що визначається відповідними угодами та актами органів місцевого самоврядування. Співробітництво припиняється у разі попереднього повідомлення суб'єктом співробітництва інших його суб'єктів з виплатою їм компенсації згідно з умовами укладеного договору з урахуванням відповідних статей у законі» [28].

«За період 2016 – 2022 років зареєстровані договори співробітництва громад Волині стосуються декількох напрямків. Популярними у даний період були ініціативи організації та покращення різних послуг. До менш популярних напрямів слід віднести: організація безпечного та комфортного середовища; використання енергоефективних технологій в сфері соціального забезпечення та покращення якості освітнього середовища в громадах. Не були зареєстровані договори співробітництва громад у сфер інформаційно-комунікативних технологій, сучасного муніципального менеджменту, поліпшення екологічної інфраструктури та запобігання техногенним катастрофам» [28].

Луцька міська територіальна громада може співпрацювати з іншими громадами щодо створення спільних органів місцевого самоврядування, для досягнення спільних цілей та вирішення спільних проблем, що потребують спільних управлінських рішень. Наприклад, спільне управління комунальним майном або спільна служба з благоустрою.

Громади можуть укласти договори про співробітництво, які регулюють співпрацю в різних сферах, таких як економіка, інфраструктура, освіта, культура, охорона здоров'я тощо. Громади також можуть реалізовувати спільні проекти та програми з розвитку туризму, енергоефективності, захисту довкілля та інших сфер. Обмін досвідом та інформацією як форма співпраці може допомогти громадам налагодити ефективне управління та покращити надання послуг населенню. Також існують інші форми співробітництва, зокрема, громади можуть співпрацювати в рамках асоціацій, форумів, мереж, а також брати участь у спільних дослідженнях та розробках.

До прикладу, Асоціація ОМС Волинської області «Волинська економічна ліга» (ВЕЛ) заснована у Луцьку 1 лютого 2019 року з ініціативи 12-ти ОТГ області. Протягом кількох наступних тижнів до цієї Асоціації доєдналися ще 4

громади. Засновники даної Асоціації вважають, що вона є демократичною інституцією, яка ефективно представлятиме інтереси всіх об'єднаних громад на всіх рівнях та виконуватиме функції експертно-аналітичного центру соціально-економічного розвитку ОТГ області. Асоціація обрала голову, секретаря, місцем розташування ВЕЛ стало село Підгайці. Не зважаючи, що Підгайцівська, Липинська, Боратинська та інші самостійно спроможні громади не приєдналися і не створили Луцьку міську територіальну громаду, проте усі вони мають укладені договори про співпрацю з нею. Пропонований для аналізу проєкт є свідченням ефективної співпраці, реалізації 7 ВЕЛ-проєктів, які є пріоритетними і зразковими у частині співпраці громад між собою. ВЕЛ являє собою структуру аполітичного партнерства між ОТГ Волинської області з метою комплексного економічного розвитку. Над створенням цієї структури працювали експертні групи, що склалися з голів ОТГ, незалежних проєктних менеджерів та громадських діячів, які сформували портфоліо пріоритетних регіональних ВЕЛ-проєктів за такими блоками: інфраструктура, промисловість, агропотенціал, туризм, спорт, промоція та спроможність [49].

«У 2019 році розпочалася реалізація проєктів:

1. Створення системи комунальних автотранспортних пасажирських перевезень, який передбачає будівництво нового автовокзалу у Підгайцівській ОТГ та створення спільного комунального підприємства з організації міжміських та міжнародних пасажирських перевезень з орієнтованим розміром інвестицій 200 млн. грн.

2. Спортивна інфраструктура європейського рівня, що передбачає у перспективі будівництво нового спортивного об'єкту – палацу спорту «Боратин-Арена» з орієнтованим розміром інвестицій 450 млн. грн.

3. Проєкт Будівництво палацу водних видів спорту «Липини» у Липинській ОТГ з орієнтованим розміром інвестицій 400 млн. грн.

4. Проєкт з будівництва комплексу сміттєсортувальних станцій та логістика ТПВ. Передбачається встановлення комплексу установок сортування сміття в десяти громадах Волині, а також розрахунок оптимальної логістики ТПВ з орієнтованим розміром інвестицій 50 млн. грн.

5. Наступним проектом для реалізації є Кластер енергетики з біомаси, в якому передбачено створення державно-приватних партнерств з організації вирощування енергорослин на непридатних землях та виробництва паливних палет з орієнтованим розміром власних інвестицій 30 млн. грн.

6. Створення туристичної індустрії навколо видатних людей Волині. Реалізація проекту передбачає відновлення, реконструкцію та промоцію громад, пов'язаних з історичними особистостями: Колодяжне – Леся Українка, Устилуг – Ігор Стравінський, Олика – родина Радзивілів з орієнтованим розміром власних інвестицій 100 млн. грн.

7. Створення найпотужнішого в Західній Україні промислового майданчика з використанням переваг логістичного потенціалу Волині «Індустріальний парк «Ковель» з орієнтованим розміром власних інвестицій 114, 5 млн. грн. із залученням інвестицій 600 млн.дол. США» [50].

«Варто констатувати, що ВЕЛ – це перша в Україні організація такого типу. Вона є за своїм характером аполітичною та стосується лише розвитку громад, оскільки з головами ОТГ напрацьовано стратегічні пріоритети Асоціації. Дана структура базується на лобюванні та представленні інтересів місцевого самоврядування на різних рівнях; на сприянні сталого економічного розвитку ОТГ, організація стане «банком знань» наших громад; муніципальна співпраця, тобто співпраця громад між собою, з іншими асоціаціями, народними депутатами тощо» [51].

Отже, запропоновані для реалізації проекти співробітництва між громадами демонструють важливість та ефективність такої форми взаємодії, що базуються на добровільності, рівноправності, взаємній вигоді, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів для зміцнення місцевої демократії економічного та сталого розвитку громад Волинського регіону. Спільні проекти дозволять громадам досягати більш високих результатів, залучати іноземні та вітчизняні інвестиції, покращувати якість життя мешканців. «Успішна реалізація проектів співробітництва сприяє подоланню юридичних та адміністративних бар'єрів, забезпеченню достатнього рівня фінансування, розвитку інституційної спроможності та належної координації та комунікації

між усіма залученими сторонами процесу. Важливо також забезпечити підтримку через відкритість та прозорість діяльності суб'єктів економічної та господарської діяльності, залучення громадян до прийняття рішень та інформування про результати співпраці [51].

«Для успішної реалізації співробітництва між громадами необхідно забезпечити ефективні організаційні механізми:

- координаційні ради, що передбачають створення спільних консультативно-дорадчих органів, які координують діяльність громад у спільних проєктах;
- робочі групи для формування тимчасових або постійних груп з представників зацікавлених громад для вирішення конкретних питань співпраці;
- інформаційні системи через створення спільних баз даних, інформаційних порталів та інших інструментів для обміну інформацією та кращої координації дій;
- фінансові механізми передбачають розробку схем спільного фінансування проєктів, включаючи залучення грантів, інвестицій та інших джерел фінансування» [52].

«Співробітництво територіальних громад є перспективним напрямом діяльності малих громадських об'єднань і може використовуватися для розв'язання багатьох проблем їх життєдіяльності, а також покращення якості послуг, що досягається завдяки масштабності заходу. Адже, якщо більшість громадян користується певними видами послуг або вони є масштабнішими, тим меншими будуть виробничі витрати, пов'язані з їх наданням. Такий вид співробітництва виконує і управлінську функцію, що дає можливість встановлювати і підтримувати взаємовигідні відносини між територіальними громадами та є окремою сферою їх господарської діяльності, яка забезпечує зростання економічних показників. Поширення такого досвіду серед територіальних громад України – надзвичайно важливий напрям діяльності на сучасному етапі економічного розвитку нашої держави» [53].

4.2 Роль міста Луцька як центру територіальної громади у регіональній співпраці

Базовим рівнем адміністративно-територіального устрою в Україні визначається громада, яку утворюють міста, містечка, села або об'єднання кількох населених пунктів. Протягом 2019 року було утворено Луцьку міську територіальну громаду. Луцький район Волинської області був у числі перших разом з Ковелем та Володимиром-Волинським, де стартувала реформа децентралізації. Луцька міська територіальна громада є добровільним об'єднанням декількох суміжних громад міст, селищ і сіл з єдиним адміністративним центром та створення на їх базі міських (коли їх адміністративним центром є місто). Луцька міська територіальна громада є міською територіальною громадою, оскільки її адміністративним центром визначено місто Луцьк.

«Луцьком керує Луцька міська рада, яка складається з 64 депутатів, обраних на п'ятирічний термін. Виконавчий комітет Луцької міської ради очолює міський голова, який обирається депутатами міської ради. Міська рада та виконавчий комітет мають повноваження вирішувати всі питання місцевого значення, не віднесені до повноважень інших органів влади. Міська влада Луцька активно працює над розвитком міста, реалізуючи ряд проєктів та програм у сферах економіки, інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури та спорту тощо. Сучасний Луцьк є містом з багатим минулим, динамічним сьогоденням та значним потенціалом для майбутнього. Луцьк, розташований на стику культур та цивілізацій, протягом століть був важливим політичним, економічним та культурним центром. Місто у свій час перебувало у складі різних держав та імперій, кожна з яких залишила свій слід в архітектурі, традиціях і самобутності. Луцьк є одним з центрів тяжіння в процесі сучасних децентралізаційних змін у формуванні локального, регіонального та субрегіонального рівнів. Як обласний центр Волинської області Луцьк відіграє важливу роль у створенні власної системи місцевого самоврядування, впливаючи на розвиток регіональної політики, демонструючи

інтеграцію різних політичних сил та громадських ініціатив. Діяльність місцевої влади, політичних партій та громадських організацій забезпечують участь громадян у політичних процесах, що є взаємозалежними складовими політичного життя міста» [28].

Одним з головних викликів для Луцька є подолання радянської спадщини, зокрема застарілої інфраструктури та економічної залежності від бюджетних видатків. Водночас, місто має багатий економічний потенціал для розвитку завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, кваліфікованим кадрам та багатому культурному спадку. Луцьк активно співпрацює з європейськими партнерами, беручи участь у різних програмах та проектах, через його євроінтеграційні прагнення, що сприяють модернізації, демократизації та утвердженню новітніх інноваційних цінностей. Майбутнє Луцька залежить від його здатності долати виклики та реалізовувати свої можливості. Активна участь громадян у політичному житті, конструктивна співпраця влади та бізнесу, а також чітке бачення розвитку міста стануть ключовими факторами успіху. Громадяни Луцька беруть активну участь у політичних процесах через механізми громадянського суспільства, включаючи громадські організації, ініціативні групи та громадські слухання. Ця участь є важливим елементом демократичного процесу, оскільки дозволяє громадянам впливати на прийняття рішень, висловлювати свої думки та контролювати діяльність місцевої влади. Залучення громадськості до політичних процесів також сприяє підвищенню рівня обізнаності та активності громадян, що є необхідним для розвитку демократичних цінностей у суспільстві.

У Луцьку діють інструменти електронної демократії, що дозволяють громадянам брати участь у прийнятті рішень онлайн. Зокрема, це системи електронних петицій, громадських бюджетів, де мешканці можуть пропонувати та голосувати за проекти, які будуть реалізовані за кошти місцевого бюджету. Місцева влада Луцька відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування міста та вирішенні нагальних соціально-економічних питань. Міська рада, яка обирається шляхом прямих виборів представляє інтереси мешканців і займається розподілом бюджету, розробкою стратегії розвитку

міста та контролем за виконанням місцевих програм. Важливою є також роль виконавчого комітету, який реалізує рішення міської ради та забезпечує щоденну роботу міських служб.

Політичні партії активно впливають на політичний ландшафт Луцька, змагаючись за підтримку виборців і представляючи різні ідеологічні позиції. Вони формують свої фракції у міській раді, впливаючи на прийняття важливих рішень і виокремлюючи політичні пріоритети міста. Присутність партій у місцевій владі забезпечує багатоманітність політичних думок та сприяє здоровій конкуренції, що в свою чергу, стимулює покращення управлінських процесів і підвищення рівня прозорості та відповідальності влади.

РОЗДІЛ 5

МІЖНАРОДНЕ ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО, ПРОЕКТНА СОЦІАЛЬНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

5.1. Двостороннє співробітництво Луцької міської територіальної громади з урядами європейських країн

«Розвиток міжнародних відносин, суб'єктом яких є Волинська область характеризує виконання низки масштабних проєктів. У цьому контексті потрібно відзначити існування такої форми міжнародної співпраці як Програма транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь - Україна» на 2007 – 2013 рр. та 2014 – 2020 рр. Вона стала основним документом для використання коштів Європейського Союзу органами місцевої влади та самоврядування, а також неурядовими організаціями держав для реалізації проєктів у сфері мідрегіональної та транскордонної співпраці. У межах цієї програми було реалізовано проєкт «Нове життя старого міста: ревіталізація пам'яток історико-культурної спадщини Любліна і Луцька Мета проєкту -підвищення туристичної привабливості Луцька та Любліна, шляхом створення спільних міжнародних туристичних об'єктів на основі спільної історико-культурної спадщини. У межах проєкту відбулися ремонтно-реставраційні роботи пам'яток архітектури національного значення – монастиря єзуїтів й оборонної башти з муром у Луцьку, реставровано вежу Чарторийських – єдину, що залишилась від Окольного замку та підземелля монастиря єзуїтів» [54, С.579].

Місто Луцьк має міжнародні партнерства з 20 містами у 10 країнах світу, із якими підписано документи щодо двостороннього співробітництва. Найактивніше розвивається співпраця з Польськими, Німецькими та Литовськими містами та регіонами. В межах цих партнерств реалізуються ініціативи та проєкти у сферах культури, туризму, збереження історико-культурної спадщини, покращення дорожньої інфраструктури, охорони природної спадщини та охорони здоров'я, управління відходами та екології, молодіжної політики, надання адмінпослуг, соціального захисту населення,

муниципального управління. Здійснюється також обмін досвідом у цих сферах. Представники Луцької міської територіальної громади беруть участь у міжнародних заходах за кордоном відповідно до запрошень від партнерських міст, зокрема в тематичних конференціях, форумах, виставках, заходах із нагоди державних свят і локальних подій тощо. Відбуваються також міжнародні зустрічі та прийоми іноземних делегацій і дипломатичних представників у Луцькій міській раді.

Після початку повномасштабного вторгнення в межах комунікації із закордонними партнерами здійснюється залучення гуманітарної допомоги для потреб Луцької міської територіальної громади, внутрішньо переміщених осіб та Збройних Сил України. У межах співпраці з міжнародними партнерами здійснюється залучення гуманітарної допомоги для підтримки життєдіяльності міст. Результатом такого співробітництва стала реалізація проєкту «Предмети допомоги для України». В межах цього проєкту місто Луцьк у 2023 році отримало від Фламандського уряду Бельгії 4 потужні дизельні генератори, які було встановлено на КП «Луцькводоканал», КП «Медичне об'єднання Луцької міської територіальної громади» та ДКП «Луцьктепло» для забезпечення роботи підприємств під час перебоїв із електроенергією. Два перші генератори було передано в межах офіційного візиту делегації Фламандського уряду Бельгії на чолі з Міністр-Президентом Яном Ямбоном до Луцька у січні 2023 року. Ініціативу впроваджено спільно з Бельгійським Червоним Хрестом – Фландрія за співпраці з Червоним Хрестом України та спрямовано на задоволення потреб населення та критичної інфраструктури у Волинській, Рівненській та Одеській областях. (Додаток А)

Найбільше проєктів впроваджено із партнерським краєм Ліппе у Німеччині. Перелік їх налічує 7 реалізованих проєктів та 1 проєкт на стадії реалізації. Меморандум про співпрацю з краєм Ліппе (ФРН) було підписано 28 листопада 2014 року, а договір про партнерство від 6 вересня 2015 року. В усіх спільних проєктах головним партнером виступає край Ліппе (Федеративна Республіка Німеччина), а партнером - виконавчий комітет Луцької міської ради. Варті уваги для аналізу реалізовані 7 проєктів:

Перший проєкт. Демократичні фундаментальні цінності молодіжних культур у міжнародному порівнянні. Донором виступає Міністерство закордонних справ Німеччини. Проєкт фінансовано німецькою стороною, без внеску міста Луцька. Означено термін реалізації: 2017 – 2018 роки. Пропонуються основні заходи:

- візит 28-особової делегації у складі молодіжних лідерів та представників сфери молодіжної політики Луцька до краю Ліппе для ознайомлення з діяльністю установ та громадських організацій краю у сфері молодіжної політики, зокрема соціальної роботи з молоддю;
- візит до Луцька представників адміністрації краю Ліппе, громадських організацій, що працюють з молоддю.

В усіх наступних проєктах донором виступає Федеральне Міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини, яке представлено некомерційним ТОВ «Engagement Global gGmbH» / Сервісною службою «Міста в єдиному світі».

Другий проєкт. Екологічна дружба понад кордонами. Грант для Луцька: 40 114 євро, без фінансування Луцька. Означено термін реалізації: 01.10.2017 – 30.11.2018 рр.

Основні заходи, що були проведені в Луцьку:

- закуплено 130 контейнерів для роздільного збору сміття;
- організовано 2 візити експертів у сфері управління відходами з краю Ліппе до Луцька;
- організовано навчальний візит школярів та вчителів екології до краю Ліппе;
- проведено просвітницьку кампанію щодо правильного поводження з побутовими відходами (білборди, сітілайти);
- проведено екологічний фестиваль для дітей «Зелена школа».

Третій проєкт в числі реалізованих заходів. Нові можливості для міжнародного співробітництва через активний обмін досвідом:

1. Візит делегації з Луцька на чолі з секретарем міської ради, виконувачем повноважень міського голови Григоріє Пустовітом до краю Ліппе, що відбувся

у листопаді 2018 р., з метою обміну досвідом у сферах: система управління в краї Ліппе, застосування смарт-технологій, управління відходами та безпека мешканців.

2. Візит делегації з краю Ліппе у складі депутатів ради краю та працівників адміністрації до Луцька у грудні 2018 р.

Четвертий проєкт. Використання екологічних та розумних технологій в системі громадського транспорту міста Луцька. Бюджет проєкту складає 249 700 євро. Грант для Луцька: 224 730 євро. Співфінансування з бюджету громади: 24 970 євро. Термін реалізації: 01.11.2018 – 31.10.2021 рр. Основні заходи в Луцьку:

- встановлено 9 розумних зупинок;
- встановлено 22 розумних табло;
- створено транспортний веб-сайт міста;
- створено промоційне відео;
- 20 тролейбусів пофарбовано та ознаковано промоційним закликом «Їдь тролейбусом. Це екологічно».

П'ятий проєкт. Протидія пандемії у Луцьку: заходи із зменшення поширення хвороби та посилення захисту населення. Грант для Луцька: 50 000 євро, без співфінансування з бюджету громади. Термін реалізації: 15.05.2021 – 31.12.2021 рр. Основні заходи в Луцьку:

- закуплено 21 портативний концентратор кисню для амбулаторій загальної практики та сімейної медицини;
- закуплено 55 автоматичних безконтактних дезінфекторів для рук та встановлено у соціальних закладах луцька;
- проведено інформаційну кампанію в соціальних мережах.

Шостий проєкт. Стала протидія Covid-19 у Луцьку через новітні технології та поінформованість населення. Грант для Луцька: 50 000 євро, без співфінансування з бюджету громади. Термін реалізації: 07.11.2022 – 30.04.2023 рр. Основні заходи в Луцьку:

- закуплено «розумний» апарат ШВЛ; монітор пацієнта, пульсоксиметри;

- проведено інформаційну кампанію щодо постковідної терапії у соцмережах;

- закуплено вітамінний імуностимулюючий чай – 1000 штук (роздано особам, які пройшли стаціонарне лікування від Covid-19 та особам похилого віку).

Сьомий проєкт. Спільний пошук нових рішень у комунальному господарстві: поводження з органічними відходами у Луцькій міській територіальній громаді. Бюджет проєкту: 372 052, 73 євро. Грант для Луцька: 292 573, 71 євро. Співфінансування з бюджету громади: 79 479.02 євро. Термін реалізації: 15.03.2021 – 29.02.2024 рр. Основні заходи в Луцьку:

- закуплено обладнання для очистки фільтрату на полігоні в с. Брище;
- розроблено концепцію щодо управління органічними відходами в Луцькій громаді;

- здійснено поїздки фахівців сфери управління відходами Луцької МТГ до краю Ліппе з метою запозичення досвіду;

- закуплено 20 компостерів для шкіл Луцької МТГ, комплекти ферментів для компосту;

- проведено інформаційну кампанію в соцмережах для заохочення населення до компостування, виготовлено промоційну продукцію. (Додаток Б)

Проєкт № 8 у процесі реалізації. Розвиваємо STEM-освіту разом: інноваційне навчання в Ліппе та Луцьку. Бюджет проєкту: 249 346, 00 євро. Грант для Луцька: 210 000, 00 євро. Співфінансування з бюджету громади: 36 100 євро. Термін реалізації: 12.03.2024 – 01.03.2026 рр. Основні заходи в Луцьку:

- закупівля техніки, обладнання, меблів для облаштування кабінетів фізики, хімії та біології, робототехніки, інноваційних технологій, шиття та вишивання, фото- та відеостудії, конференційного залу з метою проведення занять для учнів закладів загальної середньої освіти в Луцькій МТГ;

- розробка інтернет-сторінки центру STEM-освіти;
- зйомка відеоролика;

- виготовлення промоційної продукції;
- проведення науково-просвітницьких заходів і змагань для учнів;
- навчальний візит школярів до краю Ліппе;
- навчальні візити для вчителів STEM-предметів закладів загальної середньої освіти Луцької МТГ до краю Ліппе [28]. (Додаток В)

«Плідними на проєкти був 2024 рік. Зокрема, у вересні 2024 року за співпраці з партнерськими містами Жешув і Білосток (Республіка Польща) в межах Програми Interreg NEXT Польща-Україна 2021 – 2027 розпочалася реалізація двох проєктів щодо збереження довкілля:

- «Дике життя у великому місті: захист і промоція дикої природи й біорізноманіття в Луцьку та Жешуві» (впроваджується Виконавчим комітетом Луцької міської ради спільно з гміною міста Жешув). Серед основних заходів проєкту в Луцьку – створення природного парку на березі річки Стир, розробка концепції збереження природних об'єктів, заказників та об'єктів Смарагдової мережі у м. Луцьку, транскордонна вікторина на знання про природу, Смарагдову мережу та мережу Natura 2000, проведення освітніх транскордонних кампаній і зеленого пікніка в Луцьку, створення відео та виготовлення промоційної продукції; (Додаток Г)

- Проєкт «Безпечна каналізація задля здорового довкілля: транскордонні рішення Луцька та Білостока» (впроваджується КП «Луцькводоканал» спільно з ТОВ «Білостоцький водоканал» (Wodociągi Białostockie Sp.z.o.o.). Серед основних заходів проєкту – модернізація каналізаційного колектора в м. Луцьк, закупівля телеінспекції трудопроводів на абзі автомобіля, створення Екопростору щодо поводження з водою, участь у науково-технічній конференції та тренінгу в Білостоці, навчальних візитах до підприємств Варшави, Кракова та Вроцлава, які надають послуги водопостачання та водовідведення» [28]. (Додаток Д)

У листопаді 2024 року відбулися стартові зустрічі в межах цих проєктів, під час яких проведено офіційні прес-конференції, обговорено етапи реалізації, організацію заходів проєктів. На реалізацію заходів у Луцьку про кожному

проекту заплановано залучити більше одного мільйона євро грантових коштів Євросоюзу.

Особливо важливою подією в житті Луцька стало те, що у березні 2024 року при Європейському комітеті регіонів відкрили офіс Луцька у Брюсселі. Наявність представництва у столиці Європейського Союзу надасть можливість долучитися до ініціатив Європейського комітету регіонів, покращить доступ міста до програм Євросоюзу та залучення ресурсів, а також сприятиме презентації Луцька на різних європейських майданчиках. (Додаток Ж)

У Луцьку 2023 року відбулася зустріч із Надзвичайним і Повноважним Послом Аргентинської Республіки в Україні Еленою Летісією Нікусінскі та Корсулом Аргентинської Республіки в Україні Хорхе Мартіном Куарантою. (Додаток З)

5.2. Благодійні проєкти МБФ «Скандинавська дитяча місія» та ВОБФ «Дитяча місія. Україна» у співпраці з Луцькою міською територіальною громадою

«Благодійні фонди, що створюються для ведення громадської діяльності в соціальній політиці держави, виступають суб'єктами підтримки таких галузей як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога. Вони створюються з ініціативи засновників і їх реєстрація відбувається у встановленому законодавчому порядку. Діяльність благодійних фондів, що є складовою неприбуткового сектору, у співпраці з державними та комерційними структурами покликані забезпечувати існування стабільної демократичної держави та громадянського суспільства. Пріоритетними завданнями благодійних фондів є соціальна підтримка та захист громадян, соціальна реабілітацію інвалідів та осіб, які не можуть самостійно реалізувати свої права та інтереси. Важливим завданням в Україні в умовах повномасштабної війни є допомога біженцям, вимушеним переселенцям, внутрішньо-переміщених особам незалежно від національності та релігійної приналежності. У сучасному світі все більш активно благодійністю займаються благодійні фонди,

які засновані як комерційними організаціями, так і підприємствами «третього сектору» (некомерційні та недержавні організації)» [22].

«Благодійні організації здійснюють діяльності на підставі установчих документів, які можуть визначати особливості діяльності такої організації і не повинні суперечити законам України. Установчим документом благодійного фонду є Статут. Рівень демократизму у будь-якій країні залежить в значній мірі від характеру взаємовідносин між державою та громадянським суспільством» [53, 25].

«Серед різноманіття на сьогоднішній день в Україні благодійних організацій варто виокремити діяльність Міжнародного благодійного Фонду «Скандинавська місія дітей». Цю організацію заснував Зігвард Валленберг, відомий у минулому шведський комедійний актор, який на початку 1980-х років став християнином. Він відчув покликання євангелізувати та виконувати глобальну допомогу. Це відбувалося з особливою увагою до дітей, молоді, малозабезпечених сімей. У своїй щоденній молитві Зігвард звертався: «Боже, пошли мене туди, куди ніхто інший не хоче йти, і дозволь мені допомагати там духу, тілу та душі». «Бог неба і землі. Вседержитель являє свою всемогутність. Він творить все, що хоче. Для нього немає нічого неможливого» [55, 93].

Офіс представництва Фонду «Скандинавська місія дітей» розташований у Швеції у місті Мальме, а сестринські організації Місії працюють в Данії, Норвегії, Фінляндії та на Фарерських островах, а також на Філіпінах, звідки розпочав свою працю Зігвард Валленберг. У 1992 році настав час для розширення. Благодійна програма, розроблена благодійним фондом є комплексом заходів, що спрямовані на вирішення соціальних завдань та відповідають статутним цілям організації.

«Фонд здійснює роботу у різних напрямках – надання допомоги у місцях, де є нагальна потреба підтримки значної кількості населення, допомагає родинам, які потрапили в складні життєві ситуації, дітям, які потребують негайних оперативних втручань за рідкісними діагнозами. Ведеться забезпечення медобладнанням госпітальних округів та лікарень. Окремим видом діяльності є надання допомоги в місцях, де відбуваються катаклізми, конфлікти, війни,

тобто там, де найгостріше потрібна допомога. Велику увагу приділяють наданню речей першої необхідності» [22].

«Скандинавська Місія Дітей» є християнською організацією допомоги нужденним дітям і молоді в країнах, що розвиваються, здійснює діяльність на євангелістських засадах та проводить євангелізацію в тих країнах, куди поширює свій вплив. Діяльність фонду здійснюється на трьох континентах і активно представлена на півночі Європи. Фонд діє за рахунок дарувань і внесків населення, що добровільно зібрані, та спонсорській допомозі набайдужих людей» [22].

«26 жовтня 1992 року у Києві було зареєстроване Волинське представництво «Скандинавської Дитячої Місії», яку понад 35 років тому заснував шведський актор Зігвард Валленберг. У 2008 році «Скандинавську місію дітей» перереєстрували у Всеукраїнський благодійний фонд «Дитяча місія. Україна», що поширює свою роботу на різні області України. В Україні найбільшими соціальними проектами є допомога дітям, постраждалим від Чорнобильської аварії, їх оздоровлення, допомога переселенцям, внутрішньо переміщеним особам, підтримка кризових родин та творчо обдарованої молоді» [56]. (Додаток К, Л)

«Керівником підприємства Волинський обласний благодійний фонд «Дитяча місія. Україна» є Лонюк Людмила Ваталіївна, яка у період з 1992 року по 1994 рік на громадських засадах очолювала Волинське представництво єдиним Скандинавської Дитячої Місії. ВОБФ «Дитяча місія. Україна» є єдиним представництвом «Скандинавської дитячої місії» в Україні» [22].

«Одним із соціальних проектів благодійності є організація оздоровлення дітей на базі християнських таборів. Найбільший табір на Волині у селі Дубечне, у ньому щорічно оздоровлюють 1600 дітей. Йдеться не лише про ігри чи розваги, а й про навчання молитов. У країнах Скандинавії оздоровлено понад 4000 дітей, які постраждали від наслідків аварії на ЧАЕС, понад 1500 із них – з Волині. Діти оздоровлювались в країнах-партнерах Фонду – Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, на Фарерських островах» [58].

«Волинський обласний Благодійний Фонд «Дитяча місія. Україна» постійно надає подарунки та продуктивні набори для дітей і саодиноких людей, що знаходяться на обслуговуванні соціальних працівників. Велика увага приділяється внутрішньо переміщеним особам, військовим у зоні АТО, а також учасникам російсько-української повномасштабної війни, яку розв'язала Росія 24 лютого 2022 року» [57].

«Щомісячно виділяються кошти на лікування дітей та закупівлі соціальних пакетів. Особлива увага Фонду приділяється сім'ям з дітьми, особам з інвалідністю, хворим. За час існування Фонду 12 дітей зі складними патологіями успішно прооперували у закордонних клініках» [58].

«Фонд реалізовує низку проєктів, зокрема виховання антикорупційного покоління. Корупція є однією з найбільших загроз національної безпеки України з часів проголошення її незалежності і до сьогодні. Вона є одним із найнебезпечніших соціально-правових явищ, яке не тільки не дозволяє створити засади правової, демократичної та соціальної держави відповідно до положень ст.1 Конституції України, але й не дає можливості підвищити рівень захищеності у цілому основ національної безпеки. Зокрема, саме корупційні прояви (політичні, корпоративні та інші тому подібні мотиви) призвели до втрати Україною Криму та окупації Російською Федерацією значної території нашої держави на Донбасі і, зрештою, розв'язання повномасштабної війни проти України» [59, 132].

«Партнерська взаємодія Благодійного Фонду поширюється на представників влади, лікарень, поліклінік, духівників, ДСНС, соціальних служб Волинської області, шведську армію, представників шведського посольства та органи місцевого самоврядування. Особливою є співпраця з церквою «Царство Боже». Організація не приймає фінансової допомоги від урядів та урядових організацій» [22].

«З 2010 року Благодійний Фонд «Дитяча місія. Україна» співпрацює з Луцьким міським центром соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді. У центрі створено кабінет екстренної допомоги для сімей, що опинилися у складних життєвих обставинах і мають змогу отримувати психологічні,

юридичні та педагогічні консультації. Також Фонд має добре налагоджені та розвинені традиції співпраці з КП «Волинське обласне територіальне медичне об'єднання захисту материнства і дитинства», якому надана значна благодійна допомога впродовж останніх років» [22].

Гнучкість благодійних акцій передбачає систематичний перегляд напрямків, форм, методів, механізмів і технологій надання благодійної підтримки, залужно від соціально-економічних умов.

«У 2023 році рішенням Луцької міської ради управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Луцької міської ради було виділено приміщення, площею 82,5 кв. м, за адресою вул. Лесі Українки, 65 з метою відкриття «Простору для дітей» для психологічного розвантаження та соціальної інтеграції дітей з труднощами розвитку. Приміщення потребувало ремонту, який був зроблений за кошти ВОБФ «Дитяча місія. Україна» (директор Людмила Лонюк) завдяки виграному гранту «Безпечний простір для дитини», який оголошувався Barnmissionen (президент Скандинавської місії Бо Валленберг) на загальну суму 1 млн. грн.» [60].

«Метою створення «Простору для дітей» є організація роботи з дітьми Луцької міської територіальної громади та дітьми, які мають інвалідність за різними нозологіями. Крім того, спеціалізоване формування «Простір для дітей» розраховане на підтримку дітей, які отримали статус постраждалих від війни. Основними завданнями цього проєкту є соціалізація, адаптація, інтеграція у суспільство дітей з труднощами розвитку, розкриття творчих талантів дітей, організація змістовного дозвілля, догляд та проведення корекційних занять з вузькопрофільними спеціалістами, психологічна адаптація, робота з посттравматичним синдромом, психологічна підтримка та соціальний супровід фахівця із соціальної роботи родин» [60].

Цільовою аудиторією даного проєкту є діти з 6 до 12 років. «Спеціалізоване формування «Простір для дітей» надає такі соціальні послуги:

1. Інформування
2. Консультування
3. Консультативний кризовий телефон

4. Посередництво
5. Представництво інтересів
6. Соціальна профілактика
7. Соціальний супровід
8. Екстрене (кризове) втучання
9. Соціальна адаптація
10. Соціальна інтеграція та реінтеграція
11. Денний догляд дітей з інвалідністю (3 години перебування зі спеціалістами)
12. Натуральна допомога
13. Переклад жестовою мовою
14. Транспортні послуги» [60].

«Основними складовими роботи «Простору для дітей» є :

- психосоціальна підтримка: фахівчині працюють з дітьми та їхніми сім'ями, допомагаючи їм подолати стресові ситуації, вирішувати конфлікти та розвивати емоційну стабільність;
- арт-терапія, майстер-класи, тощо: застосування творчості як засобу самовираження, що знижує тривожність та розкриває таланти у дітей;
- розвиваючі заходи: програми та заходи спрямовані на розвиток когнітивних, соціальних та фізичних навичок дітей, надаючи їм можливість вчитися та зростати в позитивному оточенні» [28].

«Приміщення Простору обладнане сучасними засобами для розвитку та розваг, що дозволяє дітям ефективно взаємодіяти з різноманітними програмами та послугами. Офісне комп'ютерне обладнання, меблі та інтерактивна дошка для Простору придані за фінансової підтримки Дитячого фонду ООН Юнісеф в Україні завдяки участі управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Проект Простору «Програма кризової підтримки сімей, які виховують дітей з труднощами розвитку та інвалідністю, в тому числі внутрішньо переміщених осіб» реалізовується у співпраці з Благодійною установою «Навчально-реабілітаційний центр «Джерело» та спрямований на екстрене реагування на

потреби внутрішньо переміщених дітей з інвалідністю, дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, які постраждали від війни в Україні» [28].

Отже, завдяки розвинутому громадянському суспільству країн Європейського Союзу, зокрема країн Скандинавського півострову, Луцька міська територіальна громада має можливість завдяки міжнародній співпраці реалізовувати соціальні проєкти для дітей, молоді, соціально незахищених верств населення, внутрішньо переміщених осіб, дітей з труднощами розвитку та інвалідністю.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети і завдань ми прийшли до наступних висновків – сучасний європейський досвід засвідчує, що без дієвого і спроможного місцевого самоврядування, в якому найбільшою мірою реалізуються основні принципи демократії, не може бути успішної держави. Після Помаранчевої революції та Революції Гідності суспільство вимагало ефективних, відповідальних інститутів публічної влади, яка могла б забезпечити сталий розвиток територіальних громад.

Частина 1 ст.6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Законодавцями покладено завдання здійснення місцевого самоврядування безпосередньо на територіальні громади або через відповідні органи місцевого самоврядування. Нормативно-правова база регулює питання місцевого самоврядування і визначає його фінансову основу через прийняті Бюджетний та Податковий кодекси, галузеві закони, що декларують його роль у відповідних сферах правовідносин із земельних і господарських питань, а також питань регіональної політики. Місцеве самоврядування Луцької територіальної громади базується на принципах добровільності, децентралізації, самоорганізації, самофінансування, підзвітності. В цілому місцеве самоврядування Луцької міської територіальної громади є важливим інструментом для розвитку демократії, покращення життя людей та створення комфорту для життя в місті.

Проаналізовано Статут Луцької міської територіальної громади, прийнятий сесією Луцької міської ради у 2023 році. Перший Статут територіальної громади міста Луцька був прийнятий ще у 2007 році та потребував приведення його до змін у чинному законодавстві. Децентралізація надала громадам більше повноважень, що теж було враховано при розробці нового документу. Новий Статут містить норми, які спрямовані на підвищення прозорості та відкритості діяльності органів місцевого самоврядування,

розширення можливостей громадського контролю. Статут надає жителям більше можливостей брати участь у вирішенні місцевих питань, забезпечує захист їхніх прав та інтересів. Однією з новел Статуту є закріплення права органів місцевого самоврядування на відстоювання інтересів жителів територіальної громади, які опинилися за межами громади, в законний спосіб, маючи на те законні юридичні підстави, умови та засоби. Новий Статут спрямований на ефективну організацію роботи, враховує наявність старостинських округів та інституту старости для забезпечення представництва інтересів жителів усіх населених пунктів громади. Крім того, у зв'язку з реаліями воєнного стану виникла потреба в інтеграції внутрішньо переміщених осіб та залучення їх до вирішення питань місцевого значення. В оновленому Статуті передбачено, що права жителів територіальної громади в частині, що не суперечить Конституції та законам України, цьому Статуту, поширюються також на іноземців, осіб без громадянства та інших осіб, які на законних підставах проживають (перебувають) у межах територіальної громади, у тому числі внутрішньо переміщених осіб.

Процес формування Луцької міської територіальної громади розпочався в контексті реформи децентралізації, що стартувала в Україні у 2014 році. Нормативно закріплений перелік адміністративно-територіальних одиниць включає область, район, район у місті, селище. Новітньою категорією в процесі децентралізації стало місто обласного підпорядкування/значення, навколо якого згідно законодавства можна формувати центр міської територіальної громади. Луцьк, як адміністративний центр Волинської області, мав традиції економічного та культурного впливу на території, що створювало природні передумови для об'єднання. Основою для формування громади стало прийняття Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» у 2015 році, який визначив правові механізми створення нових адміністративно-територіальних одиниць. Ознакою утворення територіальної громади є набуття самостійних органів, власності, бюджету тощо.

У контексті новоутвореної Луцької міської територіальної громади децентралізація дозволила інтегрувати прилеглі населені пункти в єдину

адміністративну одиницю, оптимізувавши використання ресурсів та управління. Завдяки інтеграції населених пунктів громада отримала нові можливості для розвитку інфраструктури, соціальної сфери та економіки, а також закріпила за собою роль одного з провідних центрів регіону.

Співробітництво територіальних громад є відносинами між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах, у визначених цим законом формах. При цьому основною умовою міжмуніципального співробітництва є спільні інтереси та цілі громад, а метою міжмуніципального співробітництва є ефективне виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень та забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню. Договори про співробітництво визначають умови співробітництва територіальних громад, форму співробітництва, зобов'язання та відповідальність сторін – суб'єктів співробітництва, джерела та обсяги його фінансування.

Рішенням Луцької міської ради від 31.07.2024 р. № 61/128 була затверджена «Стратегія розвитку Луцької міської територіальної громади до 2030 року». Документ був розроблений із залученням експертів Ради Європи, які здійснювали посередницьку діяльність між вивченням думки мешканців та баченням органів влади, підбивали підсумки обговорень та опрацьовували основу для проєкту документу. Стратегія визначає п'ять стратегічних цілей та завдань для розвитку Луцької міської територіальної громади.

Історично і ментально – європейське місто Луцьк розташоване на кордоні з Євросоюзом. Починаючи з 2010 року столиця регіональної Волині Луцьк отримав три із чотирьох можливих нагород Парламентської асамблеї Ради Європи, які надаються містам за активну промоцію європейської ідеї та вагомі досягнення в євроінтеграційній діяльності. У 2024 році відкрито офіс Луцька у «столиці» Європейського Союзу – Брюсселі.

За даними Рейтингу міст, проведених порталом DOU у 2021 році, Луцьк зайняв 11 місце серед найбільш привабливих міст України для ІТ-спеціалістів. У Луцьку, як і в більшості міст середнього розміру, недостатньо розвинена ІТ-

спільнота (тут мешкає 0,3% українських ІТ-спеціалістів та проводиться доволі мала кількість заходів у сфері ІТ – 16 одиниць (до порівняння у Вінниці – 113, у Івано-Франківську – 49, у Львові – 743), і це є найбільшим його недоліком з погляду фахівців, які тут живуть. З-поміж інших несприятливих аспектів – слабе транспортне сполучення з іншими містами в Україні: через місто проходить всього 4 пасажирських потяги на день, а аеропорту немає. Проте Луцьк розташований близько до кордону, тому має гарне сполучення з Європою та чималий потенціал до зростання середовища ІТ, попри те, що наразі серед інших адміністративних центрів областей Заходу України кількість представництв ІТ-компаній та самих спеціалістів є невеликою, про що свідчать дані дослідження ІТ Research Ukraine у 2022-2023 роках.

Старостинський округ визначено як частину території об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, на території якого проживає не менше 500 осіб, з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою.

Луцька міська територіальна громада складається з обласного адміністративного центру – міста Луцька та п'яти старостинських округів. Площа Луцької міської територіальної громади становить 38 257,43 га (382, 57 кв.км.). Старостинські округи Луцької міської територіальної громади:

1. Прилуцький старостинський округ
2. Боголюбський старостинський округ
3. Жидичинський старостинський округ
4. Заборольський старостинський округ
5. Княгининівський старостинський округ

Міжнародна співпраця територіальних громад реалізовується через обміни офіційними делегаціями, проведення спільних заходів, реалізацію спільних проєктів, участь у міжнародних конференціях представників Луцької міської ради та Луцької міської територіальної громади, підписання угод про

партнерство, двосторонні робочі візити делегацій з інших країн, транскордонне співробітництво тощо.

Після 2020 року встановлено такі побратимства з Луцькою міською територіальною громадою: у 2022 році в Луцькій міській раді відбулася робоча зустріч із польською делегацією щодо реорганізації комунальних підприємств міста Луцька; у січні 2023 року відбулася передача генераторів від Фламандського уряду Бельгії для об'єктів критичної інфраструктури Луцької міської територіальної громади; м. Швайнфурт (Федеративна Республіка Німеччина): Угода про партнерство від 16 липня 2023 року; Тауразький район (Литовська Республіка): Угода про співпрацю від 19 жовтня 2023 року; м. Вюрцбург (Федеративна Республіка Німеччина): угода про побратимство від 04 грудня 2024 року; в межах побратимства у травні 2024 року відбувся робочий візит представників Луцької міської ради до м. Вюрцбурга (ФРН) у зв'язку з щорічним фестивалем Моцарта; в листопаді 2024 року у м. Жешув (Республіка Польща) відбулася стартова зустріч проекту «Дике життя у великому місті: захист і промоція дикої природи й біорізноманіття в Луцьку та Жешуві»; в листопаді 2024 року відбулася стартова зустріч проекту «Безпечна каналізація задля здорового довкілля: транскордонні рішення Луцька та Білостока». Особливо важливою подією в житті Луцька у березні 2024 року при Європейському комітеті регіонів відкрили офіс Луцька у Брюсселі. Наявність представництва у столиці Європейського Союзу надасть можливість долучитися до ініціатив Європейського комітету регіонів, покращить доступ міста до програм Євросоюзу та залучення ресурсів, а також сприятиме презентації Луцька на різних європейських майданчиках.

На території Луцької міської територіальної громади з жовтня 1992 року діє Волинське представництво «Скандинавської Дитячої Місії», яку понад 35 років тому заснував шведський актор Зігвард Валленберг. У 2008 році «Скандинавську місію дітей» перереєстрували у Всеукраїнський благодійний фонд «Дитяча місія. Україна», що є найбільшим соціальним проектом допомоги дітям, постраждалим від Чорнобильської аварії, допомога внутрішньо переміщеним особам, підтримка кризових родин та творчо обдарованої молоді.

Ефективність роботи забезпечується завдяки тісній співпраці Президента «Скандинавської Місії Дітей» Бо Валленберга та керівника ВОБФ «Дитяча місія. Україна» Людмили Лонюк з установами та організаціями Луцької міської територіальної громади для реалізації спільних соціальних проєктів та ініціатив. Енергія людського потенціалу в обопільних діях спрямована на допомогу Україні стати цивілізованою розвинутою державою Європи.

Цікавим інноваційним соціальним проєктом стало відкриття 6 лютого 2024 року у Луцьку за адресою: вул. Лесі Українки, 65 «Простору для дітей» для психологічного розвантаження та соціальної інтеграції дітей з труднощами розвитку. Простір для дітей як комфортне та безпечне середовище для розвитку кожної дитини створений спільними зусиллями влади, благодійників та завдяки виграному гранту «Безпечний простір для дитини», який оголошувався Barnmissionen (президент Скандинавської місії Бо Валленберг) за кошти ВОБФ «Дитяча місія. Україна».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мамонова В. В. Формування територіальних кластерів як інструменту регіонального розвитку : наук. Розробка. В. В. Мамонова, Ю. О. Куц, О. М. Макаренко та ін. К. : НАДУ, 2013. 36 с.
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91. Поточна редакція від 14.05.2020 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
3. Вебер Макс. Вибране. Образ суспільства. М., 1990.
4. Р. С. Кропивницький. Моделі та особливості державного управління науковою діяльністю наукових установ. Інвестиції: практика та досвід. № 12, 2018 140 с.
5. Колодій А. Процес деліберації як складова демократичного врядування. Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування. Матеріали науково-практичної конференції. ЛРІДУ НАДУ при Президентові України, 4 квітня 2008 р. Львів, 2008. С. 106 – 110.
6. Бегей І.П. Основні теоретичні складові сучасних моделей державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 2 (25). С. 16— 26.
7. Бігун Р., Литвин В. Моделювання процесів розвитку територіальних громад. Energy engineering and control systems. 2022. Vol. 8, Num. 1. С. 173–186.
8. Сушинський О.І. Місцеве самоврядування в Україні: концептуальні засади статусу та діяльності виконавчих органів. Л.:АФША, 2003. 308 с.
9. Погорілко В. Ф., Баймуратов М. О., Бальцій Ю. Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник. За ред. Баймуратова М. О. 2-ге вид. доп. К. : Правова єдність, 2009. 720 с.
10. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV

11. Основи громадянського суспільства та політичних знань: навч. посіб. / В. І. Бортніков, О. Б. Ярош, С. О. Байрак та ін.; за заг. ред. проф. В.І.Бортнікова. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 456 с.
12. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
13. Григор'єв В. А. Становлення публічної самоврядної (муніципальної) влади в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.13 «Інформаційне право; право інтелектуальної власності». Одес. нац. юрид. акад. Одеса, 2002. 18 с.
14. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні: навч. посібник. В.В.Коваленко, М.В. Пітник. К.: Арарат-Центр, 2001. 176 с.
15. Бортнікова А. В. Місьцеве самоврядування на Волині: суспільно-політичні традиції і сучасний процес децентралізації: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 372 с.
16. Олійник О.О. Соціальна відповідальність: Навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2016. 222 с.
17. А. О. Петренко. Загальні збори громадян за місцем проживання: доктринальне забезпечення. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 5. Одеса, 2021 С.32-35.
18. Малиновський В. Я. Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації [Текст] : монографія / В. Я. Малиновський; М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. - Луцьк : Гадяк Жанна Володимирівна, 2010. - 450 с.
19. Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990-2010 рр.) : монографія. Луцьк : Ініціал, 2013. 352 с
20. Малиновський В. Я. Реформа децентралізації у Волинській області: монографія. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2021. 352 с.
21. Бортніков В., Байрак С. Особливості становлення місцевого самоврядування в Республіці Польща: досвід демократичної трансформації.

Європейська інтеграція: досвід Польщі та України: кол. моногр. За заг. ред. Н.В. Павліхи. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. С. 13–23.

22. Галина Панишко. МБФ «Скандинавська дитяча місія» та ВОБФ «Дитяча місія. Україна»: благодійна діяльність, партнерська взаємодія у реалізації соціальних проєктів. АСТА SECURITATAE VOLYNIENSES № 1. Видавничий дім «Гельветика», 2023. 60 с.

23. Галина Панишко, Ірина Чебелюк. Старостинський округ Луцької міської територіальної громади. АСТА SECURITATAE VOLYNIENSES № 4. Видавничий дім «Гельветика», 2024. 80 с.

24. Карпа М. І. Місце та роль державного партнерства у виконанні функції публічної служби. Вісник НАДУ при президентові України. Сер. Державне управління. 2017. № 2. С. 95-103.

25. Бедрій Р.Б. До питання про конституційні зміни щодо децентралізації влади в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична). № 3. Львів. 2016. С. 42-50

26. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. 2-ге вид., доп. й перероб. К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 251 с.

27. <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/17023968083220843-pro-zatverdzhennya-statutu-lutskoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi>

28. Офіційний сайт Луцької міської ради. Луцька міська територіальна громада. URL:<https://www.lutskrada.gov.ua/>

29. Рішення Луцької міської ради «Про утворення Жидичинського, Боголюбського, Княгининівського, Заборольського старостинських округів Луцької міської територіальної громади» від 27.10.2021 р. № 20/41

30. Рішення Луцької міської ради «Про затвердження Положення про старосту старостинського округу Луцької міської територіальної громади» від 27.10.2021 р. № 20/42

31. Малиновський В. Децентралізація як уособлення демократизації діяльності Луцької міської ради. Місцеве самоврядування на Волині: суспільно-

політичні традиції і сучасний процес децентралізації: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 372 с.

32. Рішення Луцької міської ради «Про Програму розвитку агропромислового комплексу Луцької міської територіальної громади на 2021-2025 роки» від 26.08.2021 № 17/65

33. Рішення Луцької міської ради «Про Програму підтримки малого і середнього підприємництва Луцької міської територіальної громади на 2022-2026 роки» від 24.11.2021 р. № 22/53

34. Розпорядження Луцького міського голови «Про розвиток інформаційних технологій у виконавчих органах міської ради у 2016 році» від 10.05.2016 р. № 241

35. В. Волков. Принципи Європейської хартії міст і їхня реалізація в сучасних умовах України. Схід. 2011. № 1 (108). С. 18-20.

36. Луцьк – найкомфортніше місто України. Волинські новини. Перше інформаційне агентство. Результати опитування. 4 липня 2023 р.

<https://www.volynnews.com/news/all/lutsk-naykomfortnishe-misto-ukrayiny-rezultaty-opytuvannia/>

37. Рейтинг міст DOU. Детальний аналіз 22 українських міст. 2021 р. <https://dou.ua/lenta/articles/best-cities-2020/>

38. Рішення Луцької міської ради «Про затвердження Стратегії розвитку Луцької міської територіальної громади до 2030 року» від 31.07.2024 №61/128

39. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21.05. 1997 р. № 280/97-ВР.

40. Про засади державної регіональної політики: закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII.

41. <https://www.lutskrada.gov.ua/pages/pryiednani-hromady>

42. Готра В.В., Ковач А.Я. Вплив процесу децентралізації на розвиток сільських територій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка», 2021. № 1 (57). С. 30-37.

43. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області» від 13.05.2020 № 590-р
44. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост: закон України від 14.07.2021 р. № 1638-IX.
45. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII.
46. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: закон України від 15.07.1997 р. № 452/97-ВР
47. Про співробітництво територіальних громад: закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII
48. Готра В. В., Ковач А. Я. Вплив процесу децентралізації на розвиток сільських територій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2021. № 1 (57). С. 30-37.
49. Карпа М. Компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації: запровадження європейських принципів і стандартів. Кіцак Т.М. *Інвестиції: практика та досвід*, № 3, 2024. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6-82-89>
50. Волинська економічна ліга. Волинська газета. 2019. 7 лют. С. 2.
51. Волинська економічна ліга: європейський підхід до місцевого розвитку. URL: Офіційний веб-сайт Волинської ОДА <https://voladm.gov.ua/new/volinska-ekonomichna-liga-yevropeyskiy-pidhid-do-miscevogo-rozvitku/>
52. М. Лобова. Про співробітництво територіальних громад. <https://decentralization.ua/uploads/library/file/131/Співробітництво.посібник.pdf>
53. Основи громадянського суспільства та політичних знань: начв.посіб. В. І. Бортніков, О. Б. Ярош, С. О. Байрак та ін.: за заг.ред.проф.В.І.Бортнікова. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 456 с.
54. Історія Волині: видання друге, змінене і доповнене/науковий редактор, керівник автор. колективу М.М.Кучерепа; авт. кол.: В.А.Білик, Г.В.Бондаренко, В.І.Бортніков та ін.; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Надстир'я, 2024. 672 с.

55. Біблейська енциклопедія Брокгауза. Фритц Рінкер, Гегхард Майєр. Християська Зоря. Кременчук. Україна. 2000. 1088 с. Barnmissionen with lord Chsldren URL: <https://barnmissionen.se/en>
56. Тхор Анатолій. Створення благодійної організації. Київ, 2017
57. Про благодійну діяльність та благодійні організації: закон України. Вісник Законодавства України. № 42. 2000 р. URL: <https://www.volynnes.com/news/socirty/aby-ochi-ditey-siaialy-v-lutsku-obhovoryly-25-richnu-diialnist-dytiachoyi-misiyi-ukraina/> Газета «Волинські новини»
58. Волинь Post: Благодійний фонд «Дитяча місія. Україна» звітував про роботу URL: <https://www.volynpost.com/news/99999-blagodijnyj-fond-dytiacha-misiia-ukraina-zvituvav-pro-robotu>
59. Колб О. Г. Теорія безпеки: курс лекцій: навч. посібник/Колб О. Г., Копотун І. М. та ін. За заг. ред. д. ю. н., проф. Колба О. Г. Луцьк: видавництво «Терен», 2021. 504 с.
60. У Луцьку запрацював Простір для дітей з інвалідністю та постраждалих від війни: як працює це рішення. Рубрика. 13.12.2024.
<https://rubryka.com>
61. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: закон України від 12.05.2022 № 2259-IX.
62. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад» від 21.12.2022 р. № 265
63. Про міжнародне територіальне співробітництво: закон України від 24.04.2024 № 3668-IX
64. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територіальних громад Волинської області» від 12.-6.2020 « 708-р

65. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження примірних форм договорів про співробітництво територіальних громад» від 27.08.2014 № 233

66. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку формування та забезпечення функціонування реєстру про співробітництво територіальних громад» від 15.08.2014 № 225